

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2000/01:97 Vissa ändringar i alkohollagen och ett fyrtiotal motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen. Vidare behandlas 20 motionsyrkanden i olika alkoholfrågor från den allmänna motionstiden 2000.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag att ge Systembolaget AB rätt att anordna auktioner på alkoholdrycker för annans räkning samt även att anordna provning av spritdrycker, vin och starköl för allmänheten. Vidare föreslår utskottet ett godkännande av att Systembolaget AB från den 1 juli 2001 får ha öppet i sina butiker på lördagar, längst till klockan 15.00, i hela landet.

Utskottet tillstyrker också regeringens förslag att vägledande för tillståndsmyndighetens prövning vid bestämmandet av serveringstid enligt alkohollagen skall vara risken för alkoholpolitiska olägenheter och att bestämmelserna om tid för servering av folköl tas bort. Utskottet tillstyrker även förslaget att innehavare av tillstånd för tillfällig servering i slutet sällskap i fortsättningen endast får göra sina inköp hos Systembolaget AB och att kravet på serveringstillstånd tas bort helt för vissa privata arrangemang.

Utskottet ställer sig vidare bakom regeringens förslag att åsidosättande av brandskyddsföreskrifter samt tillåtande av brottslig verksamhet skall vara självständiga grunder för återkallelse av serveringstillstånd. Likaså tillstyrks regeringens förslag att ge innehavare av serveringstillstånd möjlighet att hyra in personal från bemanningsföretag.

När det gäller folkölstillsynen tillstyrker utskottet en skärpning av reglerna i alkohollagen för försäljning av sådant öl i syfte att komma till rätta med vissa konstaterade problem. (Med öl nedan avses folköl.) De föreslagna reglerna innefattar att den som säljer eller serverar öl åläggs bl.a. att anmäla verksamheten hos den kommun där försäljningen eller serveringen sker. Vidare fastslås en skyldighet för tillståndshavaren att utöva särskild tillsyn över denna verksamhet, och kommunerna får möjlighet att ta ut avgifter för tillsynen av dem som bedriver servering av eller detaljhandel med öl. Den tid som kommunen kan meddela förbud mot att sälja öl för den som inte följer reglerna utökas från sex månader till tolv månader. Rätten till ölservering i samband med ambulerande korv- och glassförsäljning eller liknande avskaffas. Den straffbestämmelse som gäller innehav av spritdrycker, vin och

starköl i uppenbart syfte att olovligen sälja dem utökas till att även omfatta öl.

2000/01:SoU19

Utskottet ställer sig även bakom förslaget att utvidga förbudet mot att överlämna alkoholdrycker till ungdomar genom att förbudet även skall omfatta när någon bjuder på alkoholdryck för förtäring på stället om detta med hänsyn till den bjudnes ålder och omständigheterna i övrigt är uppenbart oförsvarligt. Vidare ställer sig utskottet bakom förslaget att vid bedömningen av om vissa brott enligt alkohollagen är att anse som grova särskilt skall beaktas om verksamheten varit inriktad mot ungdomar.

Vidare tillstyrks att ett nytt krav på att registrera alla transaktioner i kassaregister införs för alla innehavare av serveringstillstånd utom för dem som endast har tillstånd för tillfällig servering i slutet sällskap. I fråga om tillsyn och register tillstyrks också olika regelförändringar i syfte att underlätta för kommunerna att själva ta in de uppgifter som behövs för tillståndsprövning och tillsyn.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2001. Detta gäller dock inte bestämmelserna om kassaregister. Dessa bestämmelser föreslås träda i kraft den 1 juli 2003.

I betänkandet finns 21 reservationer och ett särskilt yttrande.

Propositionen

I proposition 2000/01:97 Vissa ändringar i alkohollagen föreslår regeringen (Socialdepartementet) – efter hörande av Lagrådet – att riksdagen

dels antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i alkohollagen (1994:1738),
2. lag om ändring i skatteregisterlagen (1980:343)

dels att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om detaljhandelsbolagets öppettider på lördagar (avsnitt 4.2.2).

Lagförslagen fogas till betänkandet som *bilaga 1*.

Motionerna

Motioner väckta med anledning av propositionen

2000/01:So54 av Inger Lundberg (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen beslutar om förtydliganden i alkohollagen utifrån vad i motionen anförs om biljettförsäljning vid jazzkonserter på restaurang.

2000/01:So55 av Chris Heister m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att svartspriten är det stora alkoholproblemet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om uthållig upplysning och information.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utökning av auktions-, provsmaknings- och representationsmöjligheter.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om öppnings- och stängningstider för alkoholservering.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om marknadsföring på serveringsställen.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om allsidig matlagning och mattvång.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om starka gemenskapers och goda sociala miljöers betydelse vid alkoholförtäring.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om servering vid teater och konsertlokaler.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om försäljning till innehavare av tillfälligt serveringstillstånd.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om krav och lämplighetsprövning vid tillståndsgivning.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förstärkt möjlighet till snabbt återkallande av tillstånd vid missbruk av detsamma samt om straffskärpning vid upprepade eller allvarliga försummelser.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ölförsäljning i samband med ambulerande korvförsäljning och liknande.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att myndighetsåldern 18 år skall gälla i all alkohollagstiftning.

2000/01:So56 av Kenneth Johansson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen avslår regeringens förslag om lördagsöppet på Systembolaget AB och tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förlängd försöksverksamhet.

2000/01:So57 av Margareta Cederfelt och Mikael Odenberg (båda m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tidsbegränsning för alkoholservering slopas.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alkoholservering skall kunna ske utan krav på matservering på serveringsstället.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillåta reklam samt marknadsföring av spritdrycker, vin och starköl gentemot allmänheten.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om försäljning av alkoholhaltiga drycker i licensierade butiker.

2000/01:So58 av Nils-Erik Söderqvist och Göran Magnusson (båda s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lördagsöppna systembolag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rätt att överklaga serveringstillstånd.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjlighet att ta ut tillsynsavgift av butiker.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förslaget att Systembolaget skall tillåtas arrangera provningar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att undanta tillstånden då alkohol serveras utan vinstintresse.

2000/01:So59 av Bo Könberg m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de alkoholpolitiska principerna.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om satsningar för att minska yngres alkoholbruk.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barn till missbrukare.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att motverka langning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökade resurser till vård av unga alkohol- och drogmissbrukare.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att motverka handeln med svartsprit.

2000/01:So60 av Ingrid Burman m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen avslår regeringens förslag om detaljhandelsbolagets öppettider på lördagar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förlänga utvärderingen av lördagsöppet i detaljhandelsbolaget i försöksområdena.

2000/01:So61 av Lotta Nilsson-Hedström m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen avslår förslaget om lördagsöppet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att andra myndigheter skall ges möjlighet att överklaga beslut om serveringstillstånd.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att för folkölservering skall gälla samma regler som för servering av annat öl.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att restaurangrapport skall avlämnas två gånger varje år.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillstånd för försäljning av folköl skall erfordras.

2000/01:So62 av Lars Gustafsson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen avslår förslaget om att införa lördagsöppet på Systembolaget i hela landet, i enlighet med vad som anförs i motionen.

2. Riksdagen beslutar om att förlänga försöksperioden med lördagsöppet med tolv månader, i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:So63 av Elver Jonsson m.fl. (fp, s, mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen avslår förslaget om generellt lördagsöppna systembutiker och tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att försöket i stället får fortgå åtminstone året ut.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inte tillåta nattöppna restauranger och att i alkohollagen införa en bestämmelse som sätter klockan tre som yttersta tidsgräns för servering av alkoholdrycker i lokaler med serveringstillstånd.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bestämmelsen om att bjuda ungdomar på alkohol preciseras, så att avsikten att ge barn och unga en alkoholfri uppväxt uppnås.

Motioner väckta under allmänna motionstiden 2000

2000/01:So201 av Gunnar Axén (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen beslutar att avskaffa alkohollagen (1994:1738) och alkoholförordningen (1994:2046).

2000/01:So206 av Per Bill och Birgitta Wistrand (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillåta vinauktioner.

2000/01:So267 av Per Bill (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen beslutar att upphäva 6 kap. 9 § första stycket alkohollagen.

2000/01:So276 av Leif Carlson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nuvarande problem på marknaden för partihandeln med alkoholdrycker.

2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i syfte att skapa en bättre fungerande marknad för partihandel med alkoholdrycker.

2000/01:So300 av Chris Heister m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

7. Riksdagen beslutar upphäva lagregleringen av restaurangers öppettider i enlighet med vad som anförs i motionen.

8. Riksdagen beslutar upphäva lagregleringen av marknadsföring och prisättning på restauranger i enlighet med vad som anförs i motionen.

9. Riksdagen beslutar upphäva det s.k. mattvånget i enlighet med vad som anförs i motionen.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bevisbördan vid ansökan om serveringstillstånd.

12. Riksdagen beslutar avveckla kravet på tillverkningstillstånd enligt alkohollagen i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:So317 av Anita Jönsson och Jarl Lander (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kommunerna bör ges möjlighet att bli tillståndsgivare för öl- och vinservering i teater- och konsertlokaler.

2000/01:So347 av Ester Lindstedt-Staaf (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att undantag bör göras i lagen om alkoholservering enligt vad som anförs i motionen.

2000/01:So369 av Rolf Olsson m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning som syftar till en klarare definition av begreppet alkoholfritt enligt vad i motionen anförs om att sätta gränsen från 0,50 volymprocent och därunder.

2000/01:So417 av Helena Zakariasén och Ann-Kristine Johansson (båda s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om försäljning av folköl och cider.

2000/01:So429 av Thomas Julin m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillstånd skall fordras för försäljning av öl klass II, folköl.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om indragning av tillstånd vid försäljning av folköl till ungdom under 18 år.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett tydligt och skärpt regelverk för folkölsförsäljning.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av regler för tillsynen.

2000/01:Sf274 av Matz Hammarström m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillstånd skall fordras för försäljning av öl klass II, folköl.

36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om indragande av tillstånd vid försäljning till ungdom under 18 år.

Ärendets beredning i utskottet

Socialutskottet har vid sammanträde den 26 april 2001 beslutat att till skatteutskottet överlämna det i proposition 2000/01:97 Vissa ändringar i alkohollagen framlagda förslaget till ändring i 7 § skatteregisterlagen (1980:343) för författningsteknisk samordning med motsvarande lagrum i proposition 2000/01:117 Arvs- och gåvoskattens infogning i skattekontosystemet, m.m.

Propositionen i huvuddrag

I proposition 2000/01:97 föreslås vissa ändringar i alkohollagen (1994:1738). Reglerna för försäljning av folköl skärps i syfte att komma till rätta med vissa konstaterade problem. Den som säljer eller serverar öl åläggs bl.a. en skyldighet att utöva särskild tillsyn över denna verksamhet, och kommunerna får möjlighet att ta ut avgifter för tillsynen av dem som bedriver servering av eller detaljhandel med öl. Näringsidkaren skall också anmäla verksamheten hos den kommun där försäljningen eller serveringen sker. Den tid som kommunen kan meddela förbud mot att sälja öl för den som inte följer reglerna utökas från sex månader till tolv månader. Rätten till ölservering i samband med ambulerande korv- och glassförsäljning eller liknande avskaffas. Den straffbestämmelse som gäller innehav av spritdrycker, vin och starköl i uppenbart syfte att olovligen sälja dem utökas till att även omfatta öl.

Förutsättningarna för serveringstillstånd föreslås bli förändrade i vissa avseenden. Innehavare av tillstånd för tillfällig servering i slutet sällskap får i fortsättningen endast göra sina inköp hos Systembolaget AB. För vissa privata arrangemang tas kravet på serveringstillstånd bort helt. Beträffande tillstånd för servering till allmänheten föreslås att vägledande för tillståndsmyndighetens prövning vid bestämmandet av serveringstid skall vara risken för alkoholpolitiska olägenheter. Bestämmelserna om tid för servering av öl tas bort.

Regeringen föreslår vidare att åsidosättande av brandskyddsföreskrifter samt tillåtande av brottslig verksamhet skall vara självständiga grunder för återkallelse av serveringstillstånd. Vidare framlägger regeringen ett förslag att ge innehavare av serveringstillstånd möjlighet att hyra in personal från bemanningsföretag.

För att förhindra kringgående av förbudet mot att överlämna alkoholdrycker till ungdomar föreslås att förbudet även omfattar när någon bjuder på alkoholdryck för förtäring på stället om detta med hänsyn till den bjudnes ålder och omständigheterna i övrigt är uppenbart oförsvarligt. Vidare föreslås att vid bedömning av om vissa brott är att anse som grova särskilt skall beaktas om verksamheten varit inriktad mot ungdomar. Systembolaget AB föreslås få rätt att anordna auktioner på spritdrycker, vin och starköl för annans räkning samt att anordna provning av spritdrycker, vin och starköl för allmänheten. Systembolaget AB föreslås också från den 1 juli 2001 få ha öppet i sina butiker på lördagar längst till klockan 15.00 i hela landet.

Ett nytt krav på att registrera alla transaktioner i kassaregister införs för alla innehavare av serveringstillstånd utom för dem som endast har tillstånd för tillfällig servering i slutet sällskap. I fråga om tillsyn och register föreslås olika regelförändringar i syfte att underlätta för kommunerna att själva ta in de uppgifter som behövs för tillståndsprövning och tillsyn.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 juli 2001. Detta gäller dock inte bestämmelserna om kassaregister. Dessa bestämmelser föreslås träda i kraft den 1 juli 2003.

Motioner

I motion 2000/01:So55 av Chris Heister m.fl. (m) begärs tillkännagivande om att svartspriten är det stora alkoholproblemet (*yrkande 1*). Enligt motionärerna är det stora alkoholproblemet inte att det finns för få regleringar som ingriper i mindre viktiga frågor utan svartspriten. Den växande "svarta" marknaden gör att t.ex. ålderskontrollen på Systembolaget och på restaurangerna blir meningslös. De höga alkoholskatterna ökar lönsamheten för alla parter på denna marknad. Vidare begärs tillkännagivande om uthållig upplysning och information (*yrkande 2*). Motionärerna anför att bästa sättet att få ett bättre förhållningssätt till alkohol är genom uthållig upplysning och information så att den enskilde känner sig delaktig i en politik som är förståelig. Motionärerna anslog därför i sitt budgetförslag 2000/01 10 miljoner kronor mer än regeringen till sådan information.

I motion 2000/01:So201 av Gunnar Axén (m) begärs att riksdagen beslutar att avskaffa alkohollagen (1994:1738) och alkoholförordningen (1994:2046).

I motion 2000/01:So59 av Bo Könberg m.fl. (fp) begärs tillkännagivande om de alkoholpolitiska principerna (*yrkande 1*). Motionärerna anför att den svenska alkoholpolitiken syftar till att minska alkoholmissbruket och skadorna på grund av alkohol, här inräknat såväl medicinska som sociala skador. Alkoholpolitiken består av beskattning, reglering av partihandel, detaljhandel, utskänkning och prissättning samt av insatser inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst av såväl förebyggande som rehabiliterande karaktär. Stora insatser har också gjorts av ideella organisationer. Världshälsoorganisationen (WHO) har för ett par år sedan antagit en alkoholpolitisk aktionsplan som ger ett mycket starkt stöd för de principer som den svenska alkoholpolitiken vilar på. Enligt motionärerna är det viktigaste som kan göras just nu för att begränsa folkhälsoskadorna av en ökad alkoholkonsumtion att sträva efter att upprätthålla den aktiva prispolitiken och detaljhandelsmonopolet så långt det är möjligt. Motionärerna begär även tillkännagivande om satsningar för att minska yngres alkoholbruk (*yrkande 2*). Motionärerna anför att med tanke på tendensen till ökning av ungdomars konsumtion av alkohol är det också synnerligen viktigt att prioritera det alkoholförebyggande arbetet bland de yngre. Enligt motionärerna måste samtliga elever i mellanstadiet få droginformation, men även andra ålderskategorier bör komma i fråga för informationsinsatser. Vidare begärs tillkännagivande om barn till missbrukare (*yrkande 3*). Enligt motionärerna bör Socialstyrelsen få i uppdrag att tillsammans med Folkhälsoinstitutet initiera hur arbetet med barn till missbrukare kan implementeras i olika ordinarie verksamheter inom socialtjänsten, skolan och hälso- och sjukvården. Utbildning av olika personalgrupper måste komma till stånd. I samma motion begärs också tillkännagivande om åtgärder för att motverka langning (*yrkande 4*). Motionärerna yrkar också tillkännagivande om ökade resurser till vård av unga alkohol- och drogmissbrukare (*yrkande 5*). Enligt motionärerna bör vårdplatser på behandlingshem prioriteras för yngre. Kommunerna måste också köpa det antal platser som krävs. Motionärerna anser vidare att det krävs kommunalt samarbete i syfte att

bättre utvärdera och mäta resultaten i ungdomsvården. Detta för att få kontroll över kostnaderna samtidigt som vårdkvaliteten kan förbättras. Slutligen begärs tillkännagivande om att motverka handeln med svartsprit (*yrkande 6*). Enligt motionärerna förs kampen mot svartspriten bäst genom polisiära åtgärder och informationskampanjer. Det är viktigt att såväl polisen som andra ansvariga myndigheter intensifierar sitt arbete mot svartsprit.

Bakgrund

Regeringen har i *proposition 2000/01:20 Nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador* (s. 38 f.) bl.a. angett mål för alkoholpolitiken. Som särskilt prioriterat delmål anges att undanröja den illegala alkoholhanteringen. I planen anges vidare att den illegala tillverkningen och smugglingen av spritdrycker är ett allvarligt samhällsproblem som måste bekämpas.

Socialutskottet har nyligen, med anledning av propositionen i *betänkande 2000/01:SoU8* med samma namn som propositionen bl.a. behandlat motionsyrkanden rörande alkoholpolitikens inriktning. I betänkandet, till vilket hänvisas, ges en bakgrundsteckning av frågans tidigare behandling i riksdagen. Utskottet anförde i sin bedömning bl.a. följande (s. 16 f.).

Utskottet konstaterar att EU-medlemskapet förändrat det som tidigare utgjorde viktiga delar av alkoholpolitiken. Medlemskapet innebär bl.a. att införselkvoterna för alkoholdrycker för privat bruk kommer att höjas stegvis fram till år 2004 då en anpassning skall ha skett till EU:s regelsystem. Den anpassning som Sverige måste göra är inte oproblematiske. Möjligheten att använda det s.k. prisinstrumentet för att påverka tillgången på alkohol försvagas. Höjda införselkvoter kommer, om åtgärder inte vidtas, att medföra att gränshandeln med alkohol successivt kommer att öka liksom troligen också den illegala handeln och försäljningen av alkohol. Det finns, enligt utskottet, anledning att hysa oro för att alkoholskadorna kommer att bli fler genom att totalkonsumtionen sannolikt kommer att öka under de närmaste åren. Utskottet anser att de negativa effekterna av denna anpassning kraftfullt måste motverkas. Utskottet ställer sig bakom förslaget till handlingsplan i vilken grundvalarna för en alkoholpolitik efter de förändrade förutsättningar som nu föreligger läggs fast.

Socialutskottet vidhåller att den svenska alkoholpolitikens ambitionsnivå måste vara fortsatt hög. Det övergripande målet för den svenska alkoholpolitiken bör ligga fast, nämligen att politiken även fortsättningsvis skall syfta till att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Utskottet delar bedömningen att målet bör nås genom åtgärder mot skadligt dryckesbeteende och genom att sänka den totala alkoholkonsumtionen. Utskottet anser att insatser för barn och ungdom är särskilt viktiga.

Möjligheterna att begränsa alkoholens tillgänglighet genom nationella åtgärder har minskat de senaste åren, och en förskjutning måste enligt utskottet ske mot såväl lokala som internationella insatser för att minska alkoholskadorna. Handlingsplanen ger kommunerna en viktigare roll vad gäller att utveckla och samordna den lokala alkoholpreventionen. Utskottet ser positivt på att det lokala ansvaret i det alkoholförebyggande arbetet ökar och förstärks. Utskottet anser att förstärkta åtgärder behövs när det gäller särskilda stödinsatser för riskgrupper och individer med riskbeteende, vård- och behandlingsinsatser, opinionsbildning och information, begränsning av tillgängligheten och marknadsföringen av alkoholdrycker, kompetensutveckl-

ing, uppföljning av konsumtions- och skadeutvecklingen samt alkoholforskning. Även bedömningen att det internationella arbetet på alkoholområdet, främst inom EU och WHO, bör utvecklas och förstärkas gillas av utskottet. Utskottet vill särskilt framhålla vikten av Sveriges medverkan i utarbetandet av en ny EU-strategi på alkoholområdet. Som utskottet tidigare anfört finns nu inom EU ett större intresse för samarbete för att begränsa alkoholens skadeverkningar. Sverige har därför möjlighet att med andra medlemsländer utforma en effektiv social och ansvarsfull alkoholpolitik som gagnar folkhälsan inom unionen.

Sammanfattningsvis godkänner utskottet huvudinriktningen för alkoholpolitiken, nämligen att intensifiera det samordnade lokala arbetet i landets kommuner och att ytterligare förstärka arbetet på europeisk och internationell nivå.

Aktuella motioner avstyrktes. Till betänkandet fogades i denna del reservationer från (m), (kd), (c) och (fp). Riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:144).

Socialutskottet har, med anledning av regeringens proposition 2000/01:20, i betänkande 2000/01:SoU8 även behandlat motionsyrkanden rörande vård och behandling. Utskottet anförde bl.a. följande (s. 19).

Enligt utskottet utgör vård och behandling samt andra rehabiliteringsinsatser grunden när det är fråga om att hjälpa personer att komma ifrån sitt beroende. Utskottet delar bedömningen att vård och behandling av missbrukare och storkonsumenter bör utvecklas och förstärkas och att insatserna bör syfta till att fler missbrukare rehabiliteras. Det är angeläget att vårdbehövande, inte minst unga missbrukare, får tillgång till behovsanpassade insatser. För en väl fungerande missbrukarvård krävs kunskaper om missbruk, vårdbehov samt kvalitet i och effekter av olika insatser. Missbrukarvården har det sista decenniet genomgått stora förändringar, och det finns ett stort behov av ytterligare kunskap på området särskilt vad gäller resurser, insatser och resultat. Utskottet ser därför positivt på det arbete som Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse (SiS) utför på uppdrag av regeringen för att kunskaps-samla inom området med syfte att höja kvaliteten på och komma till rätta med vissa brister inom missbrukarvården. Utskottet vill i sammanhanget peka på den studie SBU nyligen avslutat vad gäller behandling av alkohol- och narkotikamissbrukare. Enligt utskottets mening är det angeläget att regeringen noga följer utvecklingen på vård- och behandlingsområdet och tidigt uppmärksammar tendenser till negativa förändringar. Motionerna 2000/01:So25 (fp) yrkande 4 och 2000/01:So547 (fp) yrkande 6 får i allt väsentligt anses tillgodosedda med det anförda.

Riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:144).

Från *Socialstyrelsen* har inhämtats bl.a. att styrelsen under åren 2000–2002 kommer att ge ökad tyngd åt missbruksfrågorna utifrån ett verksövergripande program. Styrelsen kommer därvid bl.a. att följa utvecklingen inom missbrukarvården. Även det förebyggande arbetet kommer att granskas. Inom Socialstyrelsen pågår också ett arbete med att ta fram ett verksövergripande program rörande barn. *Folkhälsoinstitutet* skall enligt regleringsbrev för budgetåret 2001 (p. 8) i samarbete med Socialstyrelsen ta fram underlag till fortbildning för personal inom mödrahälsovården inriktad på att höja kun-

skapen om sambandet mellan alkoholkonsumtion och skador under graviditet. Uppdraget skall redovisas senast den 1 april 2002.

Utskottet har, med anledning av regeringens proposition 2000/01:20, i betänkande 2000/01:SoU8 också behandlat motionsyrkanden rörande information och opinionsbildning. I sin bedömning anförde utskottet bl.a. följande (s. 22).

Det svenska samhället står inför en stor utmaning, nämligen att möta en större tillgång på alkoholdrycker. Information och upplysning kommer att spela en central roll i det förebyggande arbetet med anledning av den nya situationen. Utskottet vidhåller sin inställning om vikten av information om bruk, risker och skadeverkningar av alkohol. Enligt utskottets mening är sådan information till barn och ungdom av särskild betydelse. För att motverka de negativa konsekvenserna av en anpassning till EU:s regler och försöka minska alkoholskadorna måste det, enligt utskottet, ske en ökad informationssatsning. Utskottet delar därför bedömningen i propositionen att det informativa och opinionsbildande arbetet på området bör förstärkas, både nationellt och lokalt. En kraftfull opinionsbildande verksamhet bör leda till ett starkare individuellt ansvarstagande när det gäller måttfull alkoholkonsumtion. För att stimulera en utveckling av ett förstärkt sådant arbete bör regeringen, enligt utskottet, samarbeta nära och lyhört med kommuner, landsting, ungdoms- och frivilligorganisationer, arbetsmarknadens parter m.fl. i frågan. Utskottet vill framhålla Systembolagets särskilda informationsansvar rörande alkoholens negativa sidor. Även den nya samarbetskommitté som regeringen skall tillsätta bör svara för en ambitiös opinionsbildning i frågan. Som framgår av redovisningen ovan omfattas kvinnor, även unga kvinnor, av Systembolagets informationssatsning. Utskottet utgår även från att Folkhälsoinstitutets konferens kommer att behandla vikten av att ge även flickor och kvinnor ansvarsfull alkoholinformation.

Aktuella motioner ansågs i allt väsentligt tillgodosedda med det anförda och avstyrktes. I denna del reserverade sig (m) och (fp). Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan (rskr. 2000/01:144).

Socialutskottet har vidare, med anledning av regeringens proposition 2000/01:20, i betänkande 2000/01:SoU8 också behandlat motionsyrkanden rörande insatser för barn och ungdom. Utskottet anförde bl.a. följande (s. 38).

Utskottet delar bedömningen att alkoholförebyggande insatser för barn och ungdomar är särskilt viktiga. Det finns, enligt utskottet, skäl att befara att effekterna av en ökad alkoholkonsumtion i samhället med stor sannolikhet skulle drabba just ungdomar. Utskottet anser därför att insatser som syftar till att förhindra att barn och unga använder alkohol måste stärkas och utvecklas och att åldern för alkoholdebuten måste skjutas upp. Utskottet kan konstatera att en bred nationell och internationell alkoholförebyggande verksamhet pågår på området och ser positivt på regeringens uppdrag till Folkhälsoinstitutet och Skolverket att analysera hur alkoholpreventionsarbetet kan stärkas i skolan. I detta sammanhang vill utskottet understryka vikten av att erbjuda barn och ungdom möjligheter till alkoholfri fritid, både i och utanför föräldraledningslivet. Det är enligt utskottet vidare mycket angeläget att göra denna grupp delaktig i det förebyggande arbetet. Utskottet vill också framhålla betydelsen av att engagera föräldrar i preventionsarbetet samt uppmärksamma de familjesociala konsekvenserna av alkoholmissbruket. I handlingsplanen berörs flera av de frågeställningar som tas upp i motionerna.

Aktuella motioner avstyrktes. Mot utskottets beslut reserverade sig gemensamt (kd) och (c). Riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:144).

Regeringen har i mars 2001 beslutat att tillsätta en *särskild kommitté för genomförande av den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador* (dir. 2001:22). Kommittén tillsätts med uppdrag att samordna insatserna på nationell nivå för att förebygga alkoholskador och att i samspel med kommuner och landsting stimulera insatserna på regional och lokal nivå. Kommittén skall också i vissa delar svara för genomförandet av den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador (prop. 2000/01:20). Kommittén får också i uppdrag att svara för information och opinionsbildning nationellt och att genomföra seminarier, konferensserier etc. som syftar till att förankra innehållet i planen och stimulera utvecklingen av olika verksamheter. I arbetet skall kommittén samverka med berörda myndigheter, kommuner, landsting, intresseorganisationer, ideella föreningar, folkrörelser, branschorganisationer, företag, m.fl. kring bruk av alkohol, dess risker och skadeverkningar. Utgångspunkten för kommitténs arbete är de prioriteringar som gjorts i den nationella handlingsplanen. För att stimulera utvecklingen av ett långsiktigt arbete skall kommittén verka under hela den period som handlingsplanen spänner över, dvs. till och med år 2005. Kommittén skall årligen redovisa sin verksamhet till regeringen och avlämna sin slutrapport senast den 31 december 2005. I direktiven anförs bl.a. följande vad gäller information och opinionsbildning (s. 4 f.).

En ökad tillgång på alkoholdrycker kan medföra särskilt stora risker för vissa grupper. Kommittén skall i sitt arbete särskilt uppmärksamma ungdomars villkor och situation ur ett alkoholskadeförebyggande perspektiv. Det är i detta sammanhang angeläget att ungdomar aktivt involveras och ges möjlighet till inflytande över utformningen av såväl kommitténs som de lokala aktörernas insatser riktade till ungdomar. Kommittén skall också stimulera samverkan mellan kommunerna och landstingen så att de ger adekvat stöd till barn som behöver det och ökar sin information om skadligt drickande till storkonsumenter och personer med riskbeteende.

Kommittén skall genomföra olika seminarier och konferensserier som syftar till att förankra innehållet i handlingsplanen och stimulera utvecklingen av olika verksamheter som ligger i linje med handlingsplanen. Kommittén skall t.ex. sprida information om goda exempel på verksamheter inom olika områden, stimulera utbildningsinitiativ m.m.

För att öka allmänhetens kunskap om individuella risknivåer vid alkoholkonsumtion och om vilka skador hög alkoholkonsumtion kan medföra och för att öka allmänhetens förståelse för den alkoholpolitik som förs skall kommittén svara för viss information och opinionsbildning på nationell nivå. Nationella opinionsbildande insatser är ett viktigt stöd för det lokala arbetet och kommittén skall därför utforma informationsinsatserna i samverkan med kommuner, landsting, frivilligorganisationer, ungdomsorganisationer eller branschorganisationer. Det är också viktigt att kommittén fortsätter den opinionsbildning för att motverka den illegala alkoholhanteringen (hembränning, smuggling etc.) som Oberoende alkoholsamarbetet (OAS) har inlett.

Finansminister Bosse Ringholm har den 6 mars 2001 i svar på interpellation (2000/01:248) om vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att stoppa

smugglingen av punktskattebelagda varor bl.a. redovisat lagskärpningar i den nya lag om straff för smuggling som trätt i kraft den 1 januari 2001. Vidare har han pekat på att Riksskatteverket och Tullverket begärt att lagstiftningen ändras i syfte att förbättra skatteförvaltningens och tullens möjligheter att bekämpa privatinförsel i kommersiellt syfte. Inom Finansdepartementet utreds för närvarande om det är möjligt att införa strängare straffrättsliga sanktioner mot skatteundandraganden på punktskatteområdet. Regeringen följer också noga hur privatinförseln utvecklas med anledning av de höjda införselkvoterna och avser att senare till riksdagen återkomma till frågan om de skattejusteringar som behövs på alkoholområdet.

Utskottets bedömning

Riksdagen har så sent som i februari 2001 ställt sig bakom regeringens proposition 2000/01:20 med förslag till handlingsplan för att förebygga alkoholskador. Det kan konstateras att flera av de frågor motionärerna nu tar upp behandlades av utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 2000/01:SoU8. Utskottet vidhåller vad det anfört i det betänkandet. Därutöver vill utskottet peka på att regeringen särskilt lyft fram kampen mot den illegala alkoholhanteringen och att åtgärder vidtas bl.a. när det gäller alkoholsmuggling. Vidare har kommittén för att genomföra alkoholhandlingsplanen ålagt att utföra en omfattande alkoholförebyggande verksamhet, bl.a. med särskild inriktning på ungdom och opinionsbildning för att motverka den illegala alkoholhanteringen. När det gäller situationen för gruppen barn till missbrukare bedömer utskottet att denna fråga omfattas av Socialstyrelsens och Folkhälsoinstitutets pågående arbete på missbruksområdet. Motionerna 2000/01:So55 (m) yrkandena 1 och 2 samt 2000/01:So59 (fp) får anses åtminstone delvis tillgodosedda med det anförda.

Utskottet delar inte inställningen till alkoholpolitikens inriktning sådan den framförs i motion 2000/01:So201 (m). Motionen avstyrks.

Auktioner, provningar m.m. av alkoholdrycker

Propositionen

Regeringen föreslår i *propositionen (s. 26 ff.)* ett tillägg i 5 kap. 3 § första stycket alkohollagen som ger Systembolaget AB rätt att sälja spritdrycker, vin och starköl vid auktion för annans räkning. Närmare riktlinjer ges i avtalet mellan staten och bolaget. Genom ett tillägg i 5 kap. 3 § andra stycket alkohollagen ges Systembolaget AB också rätt att ordna provningar av alkoholdrycker för allmänheten enligt riktlinjer i avtalet mellan staten och bolaget. Regeringen föreslår vidare ett tillägg i 5 kap. 1 § tredje stycket alkohollagen som innebär att returförsäljning av enstaka partier av varor får ske till någon som har rätt att bedriva partihandel med sådana varor. Även innehavare av serveringstillstånd ges rätt till sådan återförsäljning (4 kap. 1 § tredje stycket alkohollagen). Genom ett tillägg i 4 kap. 6 § andra stycket samma lag ges kronofogdemyndigheten rätt att sälja utmäta alkoholveror.

Regeringen anför i propositionen bl.a. att under förutsättning att vinauktioner förbehålls syftet att endast omfatta värdefulla samlarobjekt, vilka dessutom ofta inte ens konsumeras, är det svårt att se några alkoholpolitiska olägenheter i samband med att sådana varor skulle få säljas på särskilda auktioner. De produkter som dylika auktioner skulle omfatta kan svårligen uppfattas som uppmuntrande till missbruk.

Enligt alkohollagen är det endast Systembolaget AB som får bedriva detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl. Auktion är också en form av detaljhandel. Att öppna nya försäljningskanaler utanför Systembolaget skulle kunna innebära att detaljhandelsmonopolet urholkas. Skall auktioner av alkoholdrycker tillåtas måste sådan försäljning i så fall ske genom Systembolagets försorg. En sådan möjlighet bör i princip begränsas till att omfatta endast varor med ett visst samlarvärde. Med hänsyn till att bolagets monopolställning även medför vissa skyldigheter är det också nödvändigt att slå fast att bolaget, i dessa fall, inte är skyldigt att ta emot alla produkter som erbjuds för auktion. Dessa begränsningar bör göras för att undvika att auktioner används för andra syften, t.ex. för att marknadsföra nya spritdrycker, alkoholisk m.m. Utöver ett tillägg i 5 kap. 3 § första stycket alkohollagen, vilket gör det möjligt för detaljhandelsmonopolet att kunna ta emot spritdrycker, vin eller starköl för auktionsändamål, förutsätter en rätt att bedriva auktionsverksamhet vissa tillägg i Systembolagets avtal med staten.

Det är enligt regeringen svårt att se några alkoholpolitiska olägenheter med att detaljhandelsmonopolet erbjuder sina kunder möjligheter till provning av alkoholdrycker. Inte heller medför det risker för kringgående av kraven för serveringstillstånd. I sak anser regeringen det dessutom rimligt att det tillskapas en möjlighet för bolaget att genom provningar förmedla kunskaper om en god dryckeskultur. Regeringen föreslår därför att det i 5 kap. 3 § andra stycket alkohollagen öppnas en möjlighet för Systembolaget att bedriva provning av spritdrycker, vin och starköl för allmänheten enligt närmare riktlinjer i avtalet mellan staten och bolaget.

När det gäller Systembolagets partihandelsrätt så får bolaget inte bedriva annan partihandel än försäljning till dem som har serveringstillstånd. Enligt regeringens uppfattning faller retur försäljning av enstaka partier av varor till en partihandlare något vid sidan av partihandel i vanlig mening och bör inte kunna komma i konflikt med de önskemål som föranlett den nuvarande regeln. Några problem från konkurrenssynpunkt borde inte uppkomma om återförsäljning tillåts. Från alkoholpolitisk synpunkt är detta betydelselöst. Enligt regeringens mening saknas därför skäl att motsätta sig att Systembolaget får sälja tillbaka enstaka partier av varor till partihandlare. Regeringen föreslår att från begränsningen av detaljhandelsmonopolets partihandelsrätt undantas sådan retur försäljning, genom ett tillägg i 5 kap. 1 § tredje stycket alkohollagen.

Detta väcker också frågan om liknande behov som kan uppstå för en innehavare av serveringstillstånd. Regeringen menar att motsvarande rätt till återförsäljning bör införas för dem med serveringstillstånd genom ett tillägg i 4 kap. 1 § alkohollagen.

Det förekommer vidare att kronofogdemyndigheter utmäter spritdrycker, vin och starköl efter beslut om indrivning av obetalda skulder. Med dagens

regler kan kronofogdemyndigheten inte avyttra dessa drycker. Enligt regeringens mening bör denna myndighet ges rätt till att sälja sådana varor till någon som är berättigad att bedriva partihandel eller till Systembolaget. Detta kan lämpligen ske genom ett tillägg i 4 kap. 6 § andra stycket alkohollagen.

Motionerna

I motion 2000/01:So55 av Chris Heister m.fl. (m) begärs tillkännagivande om utökning av auktions-, provsmaknings- och representationsmöjligheter (*yrkande 3 delvis*). Enligt motionärerna finns det ingen alkoholpolitisk mening i att begränsa rättigheterna vad gäller auktion och provsmakning till Systembolaget AB, utan partihandlare, auktionsfirmor men även andra bör ges sådana möjligheter.

I motion 2000/01:So206 av Per Bill och Birgitta Wistrand (båda m) begärs tillkännagivande om att tillåta vinauktioner. Motionärerna anför att alkoholpolitiken inte tar hänsyn till globaliseringen där alla idag enkelt kan resa utomlands för att delta i vinauktioner. Utöver de uppenbara fördelarna med att kunna utveckla och förenkla utövandet av det positiva vinintresset skulle vinauktioner möjliggöra provning av flera årgångar av samma vin eller från samma vingårdar och ge möjligheter för dödsbon och konkursförvaltare att omsätta vinsamlingar till likvida medel.

I motion 2000/01:So58 av Nils-Erik Söderqvist och Göran Magnusson (båda s) yrkas tillkännagivande om förslaget att Systembolaget skall tillåtas arrangera provningar (*yrkande 4*). Enligt motionärerna står förslaget om provningar mera i samklang med en ökad marknadsföring av alkoholdrycker och är ett inslag i alkoholpolitiken som på sikt motverkar det beslut om minskade alkoholskador och sänkt totalkonsumtion som riksdagen beslutat om.

Utskottets bedömning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag att ge Systembolaget rätt att sälja alkoholdrycker vid auktion för annans räkning. Under förutsättning att dessa auktioner i princip endast kommer att omfatta värdefulla samlarobjekt torde detta inte medföra några alkoholpolitiska olägenheter. Eftersom auktion är en form av detaljhandel bör auktioner, enligt utskottet, endast anordnas genom detaljhandelsbolagets försorg. Utskottet har heller inga invändningar mot regeringens förslag att också ge Systembolaget rätt att mot betalning ordna provningar av alkoholdrycker för allmänheten. Möjligheten att ordna sådana provningar bör enligt utskottet dock öppnas enbart för detaljhandelsbolaget. En sådan verksamhet ligger i linje med bolagets strävan att förmedla en god dryckeskultur och torde heller inte ha någon negativ inverkan på alkoholpolitiken. Utskottet tillstyrker således förslaget i 5 kap. 3 § alkohollagen. Motion 2000/01:So58 (s) yrkande 4 avstyrks.

Även motionerna 2000/01:So55 (m) yrkande 3 delvis och 2000/01:So206 (m) med krav att även ge andra än detaljhandelsmonopolet möjlighet att anordna auktioner m.m. avstyrks.

Utskottet delar i övrigt regeringens bedömning att retur försäljning av enstaka partier av alkoholvaror får ske till någon som har rätt att bedriva parti-handel med sådana varor. Även innehavare av serveringstillstånd bör ges rätt till sådan återförsäljning. Utskottet ställer sig vidare bakom förslaget att ge kronofogdemyndigheten rätt att sälja utmäta alkoholvaror. Regeringens förslag om ändring i 4 kap. 1 § tredje stycket, 4 kap. 6 § andra stycket och 5 kap. 1 § tredje stycket alkohollagen tillstyrks därför också.

Lördagsöppet

Propositionen

Regeringen föreslår i *propositionen* (s. 28 f.) att Systembolaget AB från den 1 juli 2001 får ha öppet på lördagar längst till klockan 15.00 i hela landet. Konsekvenserna av lördagsöppet i systembolagsbutikerna skall följas löpande. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner förslaget om detaljhandelsbolagets öppettider på lördagar (propositionens avsnitt 4.2.2).

Regeringen anför i propositionen bl.a. att i enlighet med riksdagens beslut den 19 november 1999 (prop. 1998/99:134, bet. 1999/2000:SoU4, rskr. 1999/2000:42) startade Systembolaget AB i februari 2000 en försöksverksamhet med lördagsöppna butiker i Norrbottens län, Västerbottens län, Jämtlands län, Västernorrlands län, Stockholms län och Skåne län. Försöket skall enligt riksdagsbeslutet följas löpande och utvärderas vetenskapligt efter ett år. Professor Thor Norström vid Institutet för social forskning, Stockholms universitet, och professor Ole-Jørgen Skog vid Senter for høyere studier, Det norske videnskapsakademi, har på regeringens och Systembolaget AB:s uppdrag påbörjat en utvärdering av Systembolagets försöksverksamhet med lördagsöppna systembutiker i nämnda län. Forskarna har den 31 januari 2001 presenterat en delrapport som baseras på erfarenheterna från de första 10 månaderna av försöket. En slutrapport som omfattar 12 månaders försöksverksamhet presenteras före sommaren 2001.

Inom ramen för utvärderingen av försöksverksamheten har även två opinionsundersökningar genomförts. Den första utfördes före försöksperioden (december 1999) och den andra efter 10 månaders försöksverksamhet (december 2000). Antalet genomförda intervjuer var vid båda tillfällena cirka 3 000. Undersökningarna visar på en klar majoritet som tycker att Systembolaget skall ha öppet på lördagar. Andelen ökade också något mellan mätillfällena, från 68 % till 76 %.

Av forskarnas delrapport framgår bl.a. att sedan lördagsöppet infördes den 5 februari 2000 har alkoholförsäljningen totalt ökat med 3 %.

Enligt regeringens uppfattning visar forskarnas rapport att de farhågor många hade om ökat våld i samhället om systembolagsbutikerna tilläts ha lördagsöppet inte har infriats. Det har inte blivit några större förändringar när det gäller misshandel, rattfylleri eller andra alkoholrelaterade brott sedan försöksperioden startades för ett år sedan. Alla förändringar när det gäller

skadeindikatorerna som forskarna har undersökt ligger inom felmarginalen. Regeringen föreslår därför att Systembolaget AB från den 1 juli 2001 får ha öppet på lördagar längst till klockan 15.00 i hela landet. Konsekvenserna av lördagsöppet i systembolagsbutikerna skall dock följas löpande av Statens folkhälsoinstitut inom ramen för dess uppföljnings- och utvärderingsansvar och omfatta såväl effekter på folkhälsan som effekter på misshandels- och brottsutveckling.

Bakgrund

Socialutskottet har vid behandling av regeringens *proposition 1998/99:134 Vissa alkoholfrågor m.m. i betänkande 1999/2000:SoU4 Vissa alkoholfrågor* uttalat sig om frågan om försöksverksamhet med lördagsöppna systembolagsbutiker. Utskottet anförde bl.a. följande (s. 67 f.).

Eftersom detaljhandelsmonopolet är ett av de viktigaste alkoholpolitiska instrumenten är det enligt utskottet oroande att så stor mängd av den sprit det svenska folket konsumerar inhandlas utanför Systembolaget och restaurangerna. En stor del av denna sprit är illegalt framställd eller tillhandahållen. Skall den illegala alkoholhandeln motverkas räcker det enligt utskottets uppfattning inte med ökade polisiära insatser. Systembolagets legitimitet måste också förstärkas så att det för fler människor framstår som självklart att använda de legala kanalerna för att skaffa alkohol. En väg kan vara att öka tillgängligheten till legal alkohol och att förbättra Systembolagets service t.ex. vad gäller öppethållande.

I propositionen föreslås riksdagen godkänna riktlinjer för detaljhandelsmonopolets öppethållande vari ingår att Systembolaget på försök får ha öppet på lördagar längst till kl.15.00 i vissa områden i landet. Försöket med lördagsöppet kommer att vetenskapligt följas löpande och utvärderas efter ett år. Resultatet av försöket kommer att framläggas för riksdagen för ett slutligt ställningstagande i frågan om lördagsöppet.

Utskottet delar regeringens bedömning att Systembolagets kunder bör få bättre service genom utökat öppethållande. I motionerna 1998/1999:So210 (m) och 1999/2000:So4 (m) yrkande 9 föreslås att omedelbart och generellt tillåta lördagsöppet. Utskottet delar inte denna bedömning och avstyrker motionerna.

Utskottet anser däremot att regeringens förslag med en försöksverksamhet med lördagsöppet i vissa regioner och en vetenskaplig utvärdering efter ett år är väl avvägt. Motion 1999/2000:So11 (fp) yrkande 1 med krav på en landsomfattande försöksverksamhet avstyrks därför.

Aktuella motioner med krav på avslag på försöksverksamheten m.m. avstyrktes. Utskottet föreslog att riksdagen godkände de föreslagna riktlinjerna för detaljhandelsbolagets öppethållande i denna del. I denna del reserverade sig dels (fp) dels (v, kd, mp, c). Riksdagen följde utskottet (rskr. 1999/2000:42).

Motioner

I *motion 2000/01:So60 av Ingrid Burman m.fl. (v)* yrkas att riksdagen avslår regeringens förslag om detaljhandelsbolagets öppettider på lördagar (*yrkande 1*). Motionärerna begär vidare tillkännagivande om att förlänga utvärdering-

en av lördagsöppet i detaljhandelsbolaget i försöksområdena (*yrkande 2*). Enligt motionärerna finns en betydande osäkerhet kring hur resultatet av utvärderingen av försöket med lördagsöppet skall tolkas. Det finns också ett gott förtroende hos allmänheten för dagens servicenivå hos Systembolaget, och tidigare undersökningar har visat att de allra flesta inte vill ha lördagsöppet, om det resulterar i ökad misshandel. Det finns enligt motionärerna därför ett gott utrymme för att förlänga försöket för att verkligen säkerställa att några tydliga negativa följdverkningar inte uppstår.

I *motion 2000/01:So62 av Lars Gustafsson m.fl. (kd)* begärs att riksdagen avslår förslaget om att införa lördagsöppet i hela landet (*yrkande 1*). Motionärerna yrkar vidare att riksdagen beslutar om att förlänga försöksperioden med lördagsöppet med tolv månader (*yrkande 2*). Motionärerna anför att det inte finns några hållbara argument för lördagsöppet. Enligt motionärerna har även försöksperioden varit för kort för att man skall kunna dra några konkreta och korrekta slutsatser. Motionärerna förordar att försöksperioden förlängs med ytterligare ett år för att man skall kunna ta ställning till effekterna.

I *motion 2000/01:So56 av Kenneth Johansson m.fl. (c)* yrkas att riksdagen avslår regeringens förslag om lördagsöppet på Systembolaget AB och tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om förlängd försöksverksamhet. Enligt motionärerna har försöket med lördagsöppet pågått för kort tid. Det finns ett stort mörkertal vad gäller ökad misshandel och rattfylleri. För att få ett stabilare beslutsunderlag krävs därför att försöket förlängs med ett år.

I *motion 2000/01:So61 av Lotta Nilsson-Hedström m.fl. (mp)* begärs tillkännagivande om att riksdagen avslår förslaget om lördagsöppet (*yrkande 1*). Enligt motionärerna är den korta tid, blott tio månader, som förändringen med lördagsöppet verkat ett tillräckligt argument för att avfärda förslaget. Motionärerna anför vidare att det inte heller finns redovisade några som helst positiva effekter av ett lördagsöppet Systembolag, vilket är ett lika tungt vägande skäl mot förslaget.

I *motion 2000/01:So63 av Elver Jonsson m.fl. (fp, s, mp, kd, v)* begärs att riksdagen avslår förslaget om generellt lördagsöppna systembutiker och tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att försöket i stället får fortgå åtminstone året ut (*yrkande 1*). Enligt motionärernas uppfattning är ett års försökstid ett minimum för att kunna fatta beslut om generellt lördagsöppet.

I *motion 2000/01:So58 av Nils-Erik Söderqvist och Göran Magnusson (båda s)* yrkas tillkännagivande om lördagsöppna systembolag (*yrkande 1*). Enligt motionärerna är utvärderingen inte entydig i sitt resultat varför förslaget med lördagsöppna systembutiker avvisas.

Enligt utskottet är det av vikt att den illegala handeln med alkoholdrycker kraftfullt motverkas. Skall denna kamp nå framgång måste legitimiteten hos Systembolaget förstärkas så att fler människor väljer att handla legal framför illegal alkohol. Utskottet vidhåller att en väg att uppnå detta kan vara att öka tillgängligheten till legal alkohol och att förbättra Systembolagets service t.ex. vad gäller öppethållande.

I propositionen föreslås riksdagen godkänna att Systembolaget AB från den 1 juli 2001 får ha öppet på lördagar längst till klockan 15.00 i hela landet. Utskottet delar regeringens bedömning att den delrapport rörande lördagsöppet som forskarna presenterat i början av 2001 är ett tillräckligt beslutsunderlag för att slutligt ta ställning i frågan. I likhet med regeringen anser utskottet att forskarnas delrapport om lördagsöppet visar att detta inte lett till några större förändringar när det gäller misshandel, rattfylleri eller andra alkoholrelaterade brott sedan försöksperioden startades för ett år sedan. Mot bakgrund av det sagda ställer sig utskottet därför bakom regeringens förslag om lördagsöppet.

Enligt utskottet bör dock noggrant följas hur lördagsöppet påverkar folkhälsan samt vilka effekter öppethållandet får på brottsutvecklingen. Konsekvenserna av lördagsöppet i systembolagsbutikerna bör därför, som regeringen angett, fortlöpande följas av Statens folkhälsoinstitut.

Motionerna 2000/01:So56 (c), 2000/01:So58 (s) yrkande 1, 2000/01:So60 (v), 2000/01:So61 (mp) yrkande 1, 2000/01:So62 (kd) samt 2000/01:So63 (fp, s, mp, kd, v) yrkande 1 med krav på avslag på regeringens förslag m.m. avstyrks. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag i enlighet med avsnitt 4.2.2 i propositionen om detaljhandelsbolagets öppettider på lördagar.

Rätt att överklaga beslut

Propositionen

Regeringen anför i *propositionen (s. 31 ff.)* att det bör inte införas någon möjlighet för statlig myndighet att överklaga kommunala beslut om tillstånd enligt alkohollagen.

Enligt propositionen förekommer det att kommunernas politiska nämnder ibland tar andra hänsyn än rent alkoholpolitiska vid beslut om serveringstillstånd. Om en möjlighet till överprövning av kommunala beslut enligt alkohollagen skall införas handlar det alltså inte i första hand om att komma till rätta med bristande ekonomisk och juridisk kompetens utan snarare om åtgärder mot politiskt lagtrots.

Regeringen har övervägt om beslut som står i strid med alkohollagen bör kunna överprövas eller om felaktiga beslut kan rättas till på annat sätt. Den väg som oftast anvisas är vitesföreläggande, antingen mot kommunen som sådan eller mot de förtroendevalda. Enligt regeringens mening ter sig detta som en mera lämplig väg än en möjlighet till överprövning av kommunernas beslut när det gäller att komma till rätta med felaktiga kommunala beslut även på alkoholområdet.

Enligt 7 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291) skall, om den enskilde överklagar en förvaltningsmyndighets beslut, den myndighet som först beslutade i saken vara den enskildes motpart i domstol. Denna bestämmelse har införts i samband med genomförandet av den s.k. obligatoriska tvåpartsprocessen i förvaltningsdomstol. Normalt är det alltså den enskilde sökande samt kommunen som är parter i ett mål om serveringstillstånd. Enligt regeringens mening bör det allmänna intresset i mål av här aktuellt slag inte tillvaratas av mer än en myndighet. Då beslutanderätten i tillståndsärenden ligger hos kommunen blir också detta en uppgift för kommunen.

Sammanfattningsvis anser därför regeringen inte att någon statlig myndighet bör ges rätt att överklaga beslut om serveringstillstånd. Frågan om eventuella andra åtgärdsalternativ bör tas upp inom ramen för den allmänna diskussionen om sanktioner mot kommunalt domstolstrots.

Bakgrund

Enligt 22 § förvaltningslagen (1986:223) får ett beslut överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom emot och beslutet kan överklagas. Av 9 kap. 2 § alkohollagen (i dess nuvarande lydelse SFS 1994:1738 och enligt 9 kap. 2 § i regeringens förslag) framgår bl.a. att kommunens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Av 22 § förvaltningslagen följer att det vid överklagande av ett förvaltningsbeslut inte finns någon allmän klagorätt för var och en som är missnöjd med ett avgörande. Det krävs att klaganden är saklegitimerad, dvs. att han har ett sådant intresse i saken som berättigar honom att överklaga. På denna punkt föreligger således en väsentlig skillnad mot laglighetsprövning enligt kommunallagen (1991:900), där klagorätt tillkommer varje kommunmedlem (10 kap. 1 § kommunallagen). Vid överklagande av förvaltningsmyndighets beslut räcker det således inte att klaganden är samhällsmedlem, se t.ex. avgörandet RÅ 1992 ref. 13 i vilket Regeringsrätten fastslog att kommunmedlem inte hade klagorätt vid serveringstillstånd enligt lagen (1977:293) om handel med drycker. (Se Hellners, Tryggve och Malmqvist, Bo: Nya förvaltningslagen med kommentar. 5 uppl. 1999 s. 244 f.).

Motioner

I motion 2000/01:So61 av Lotta Nilsson-Hedström m.fl. (mp) begärs tillkännagivande om att andra myndigheter skall ges möjlighet att överklaga beslut om serveringstillstånd (*yrkande 2*). Enligt motionärerna bör rätt att överklaga dessa beslut ges till berörda lokala myndigheter inklusive socialtjänsten, samt länsstyrelserna. Rättssäkerhetsprinciper i allmänhet bjuder också att en säkerhetsventil skapas i systemet för överprövning.

I motion 2000/01:So58 av Nils-Erik Söderqvist och Göran Magnusson (båda s) yrkas tillkännagivande om rätt att överklaga serveringstillstånd (*yrkande 2*). Enligt motionärerna bör en rätt att överklaga beslut om serveringstillstånd införas för kommuninnevånare.

Utskottet delar regeringens bedömning att det inte bör införas någon möjlighet för statlig myndighet att överklaga kommunala beslut om tillstånd enligt alkohollagen. Inte heller i övrigt bör överklaganderätten rörande tillståndsbeslut enligt samma lag utvidgas. Motionerna 2000/01:58 (s) yrkande 2 och 2000/01:So61 (mp) yrkande 2 avstyrks.

Serveringsbestämmelser

Serveringstider

Propositionen

Regeringen föreslår i *propositionen (s. 33 ff.)* att vägledande för tillståndsmyndighetens prövning vid bestämmandet av serveringstid enligt 6 kap. 4 § första stycket alkohollagen skall vara risken för alkoholpolitiska olägenheter. Bestämmelsen om tider för servering av folköl i samma paragraf slopas och eventuella olägenheter i samband med sådan ölservering får mötas med förbud i enskilda fall med stöd av 7 kap. 21 § alkohollagen. Enligt regeringen bör vidare Statens folkhälsoinstitut få i uppdrag att i samarbete med företrädare för restaurangnäringen, de fackliga organisationerna, polismyndigheten och kommunerna utarbeta ett gemensamt åtgärdsprogram.

Regeringen anför i *propositionen* bl.a. att frågan om restaurangernas öppet hållande har betydelse dels för boende i serveringsställets närhet, eftersom det finns en påtaglig störningsrisk från restauranger med serveringstillstånd, dels för polisens arbete med att upprätthålla ordning och säkerhet. Frågan har vidare en rent alkoholpolitisk betydelse eftersom ökad tillgång på alkoholdrycker ofta leder till ökad alkoholkonsumtion och därmed ökade skadeverkningar.

Den nuvarande bestämmelsen om serveringstider i 6 kap. 4 § alkohollagen kan kritiserars från den synpunkten att den i realiteten är tämligen innehållslös. Om tillståndsmyndigheten finner att andra tider än de som anges i lagtexten bör gälla, är den fri att besluta om detta. Lagtexten innehåller inga begränsningar härvidlag. Inte heller anges några kriterier för när de angivna tiderna kan få frångås av tillståndsmyndigheten.

Alkoholutredningen konstaterar att det inte går att uttala sig med absolut bestämdhet när det gäller effekterna på t.ex. våldsbrott och ordningsstörningar av de utsträckta serveringstiderna. Det finns utrymme för olika uppfattningar och tolkningar. Detta innebär också att det inte finns något entydigt svar på frågan hur en lagbestämmelse om serveringstider bäst bör utformas. Det blir ytterst fråga om en politisk bedömning av lämpligheten av olika lösningar.

Regeringen finner det för sin del rimligt att ta som utgångspunkt nuvarande bestämmelse i 6 kap. 4 § alkohollagen som innebär en huvudregel om viss senaste sluttid, klockan 01.00, även om tillståndsmyndigheten kan avvika från denna. När denna möjlighet öppnades för tillståndsmyndigheten förutsågs knappast att de serveringstider som skulle beslutas av kommunerna skulle avvika i mera betydande grad från de tider som anges i lagtexten. Den

faktiska utvecklingen har emellertid gått i en riktning som riskerar att göra lagens huvudregel till ett undantag. Regeringen anser därför att bestämmelsen bör skärpas på så sätt att lagtexten anger kriterier för prövningen av när serveringen av spritdrycker, vin och starköl får påbörjas och avslutas. Vägledande för tillståndsmyndighetens prövning vid bestämmandet av serveringstid skall vara risken för alkoholpolitiska olägenheter. Detta skall, bl.a. för att motverka obefogade överklaganden, framgå av själva lagtexten.

När det gäller serveringstidens början anser regeringen att klockan 11.00 fortfarande får anses som en väl avvägd tidpunkt för alkoholserveringens början avseende tillstånd för servering till allmänheten.

Restaurangkulturen är viktig för allmänhetens attityder och hållning till alkohol. Den svenska restaurangnäringen har därför en viktig roll att spela när det gäller att skapa förståelse för ett ansvarsfullt och måttligt bruk av alkoholdrycker samt motverka missbruk och de sociala eller medicinska problem som följer i dess spår.

För att åstadkomma en bättre restaurangmiljö och restaurangkultur bör Statens folkhälsoinstitut få i uppdrag att tillsammans med representanter för restaurangnäringen, de fackliga organisationerna, polismyndigheten och kommunerna utarbeta ett gemensamt åtgärdsprogram. Programmet bör syfta till att på serveringsställen åstadkomma en ansvarsfull hantering av alkoholdrycker, en effektivare bekämpning av förekomsten av narkotika på restauranger samt rökfria serveringsställen. Programmet skall också visa på åtgärder som kan bryta den trend som blir alltmer tydlig inom restauranglivet, nämligen att alkohol dricks allt senare och under fler timmar på dygnet.

Statens folkhälsoinstitut bör fortlöpande redovisa uppdraget till regeringen och senast den 1 december 2002 avge en rapport.

Regeringen anser vidare att servering av folköl inte bör omfattas av regler om serveringstider. För servering av sådant öl erfordras inte serveringstillstånd utan endast att vissa i lagen särskilt angivna krav är uppfyllda. Regeringen anser liksom Alkoholutredningen att eventuella olägenheter som skulle kunna uppkomma på grund av ölservering vid olämpliga tider kan mötas med förbud att under viss tid servera öl enligt 7 kap. 21 § alkohollagen. Regeringen föreslår vidare (se nedan) att den tid under vilken ett sådant förbud kan gälla utökas från sex till tolv månader. Det finns inte något behov av att utöver detta reglera de allmänna serveringstiderna för öl.

Motioner

I *motion 2000/01:So55 av Chris Heister m.fl. (m)* begärs tillkännagivande om öppnings- och stängningstider för alkoholservering (*yrkande 4*). Det är enligt motionärerna angeläget att restauranger kan stänga under lugna former efter det att alkoholserveringen avslutats. Regler om restaurangers stängningstider i alkohollagen bör därför enligt motionärernas mening avskaffas och stängningstiden vara en angelägenhet för respektive restaurangägare. Enligt motionärerna bör även regleringen när på dagen alkoholservering får börja avskaffas. Även i *motionerna 2000/01:So300 av Chris Heister m.fl. yrkande 7* och i *2000/01:So57 av Margareta Cederfelt och Mikael Odenberg*

(båda m) yrkande 1 framförs yrkanden om att upphäva alkohollagens reglering av restaurangernas serveringstider.

I motion 2000/01:So61 av Lotta Nilsson-Hedström m.fl. (mp) begärs tillkännagivande om att för folkölservering skall gälla samma regler som för servering av annat öl (yrkande 3).

I motion 2000/01:So63 av Elver Jonsson m.fl. (fp, s, mp, kd, v) begärs tillkännagivande om att inte tillåta nattöppna restauranger och att i alkohollagen införa en bestämmelse som sätter klockan 3.00 som yttersta tidsgräns för servering av alkoholdrycker i lokaler med serveringstillstånd (yrkande 2). Motionärerna anser inte att några starka skäl för att lämna förslaget om en yttersta stopptid kl. 3.00 ges i propositionen. Motionärerna föreslår därför att förslaget i lagrådsremissen genomförs.

Utskottets bedömning

Enligt utskottets mening bör alltjämt serveringstider anges i 6 kap. 4 § alkohollagen. Därmed finns en huvudregel om när alkoholservering kan påbörjas och en sluttid, även om tillståndsmyndigheterna kan avvika från dessa. Att helt ta bort tidsangivelserna ur lagtexten skulle i förlängningen kunna leda till en utveckling där alkoholservering får pågå dygnet runt. Ett problem är dock att alkohollagen saknar kriterier för när de i lagtexten angivna tiderna kan frångås av tillståndsmyndigheten. Mot bakgrund av att de beslutade serveringstiderna i betydande omfattning avviker från de tider som anges i lagtexten bör bestämmelsen, enligt utskottets mening, skärpas. Utskottet ställer sig därför positivt till regeringens förslag att vägledande för tillståndsmyndighetens prövning vid bestämmandet av serveringstid enligt alkohollagen skall vara risken för alkoholpolitiska olägenheter.

Utskottet delar även regeringens bedömning att bestämmelsen om tider för servering av folköl i samma paragraf slopas och eventuella olägenheter i samband med ölservering får mötas med förbud i enskilda fall.

Enligt utskottet bör här framhållas restaurangnäringens betydelse för att skapa förståelse för ett ansvarsfullt och måttligt bruk av alkoholdrycker samt motverka missbruk och sociala och medicinska problem. Det är därför positivt att regeringen har för avsikt att uppdra till Statens folkhälsoinstitut att i samarbete med företrädare för restaurangnäringen, de fackliga organisationerna, polismyndigheten och kommunerna utarbeta ett gemensamt åtgärdsprogram bl.a. för att etablera goda restaurangvanor och ansvarsfull alkoholantering samt förebygga brott på området.

Utskottet tillstyrker således regeringens förslag till ändring i 6 kap. 4 § första stycket alkohollagen. Motionerna 2000/01:So55 (m) yrkande 4, 2000/01:So57 (m) yrkande 1, 2000/01:So61 (mp) yrkande 3, 2000/01:So63 (fp, s, mp, kd, v) yrkande 2 och 2000/01:So300 (m) yrkande 7 avstyrks.

Propositionen

Regeringen anför i *propositionen* (s. 38 ff.) att alkohollagens krav (7 kap. 8 §) på att serveringsstället skall ha ett kök för allsidig matlagning och tillhandahåller lagad mat inte bör ändras.

Regeringen framhåller bl.a. att sambandet mellan utskänkning och matservice är en av de äldsta och principiellt viktigaste reglerna i den svenska alkohollagstiftningen. Huvudskälen till att bestämmelsen infördes var att berusningen av alkoholförtäring blev mindre om drycken förtärdes tillsammans med lagad mat och att sambandet med matservice hade en allmänt återhållande effekt på alkoholdrickandet.

I 7 kap. 8 § alkohollagen anges att tillstånd för alkoholservice till allmänheten får meddelas om serveringsstället har ett kök för allsidig matlagning och tillhandahåller lagad mat. Exakt vad dessa begrepp innebär är inte angivet i lagtexten. Ett resonemang om begreppen förs emellertid i förarbetena. Alkoholinspektionen och rättspraxis har därefter ytterligare förtydligt innebörden. Vägledande för utvecklingen av kravet på restaurangkök är Alkoholpolitiska kommissionens uttalande i sina allmänna överväganden (SOU 1993:50 s. 115). Dessa kommentarer återkommer i *propositionen* Förslag till alkohollag (prop. 1994/95:89), i Alkoholinspektionens allmänna råd och i domstolarnas beslutsmotiveringar. Efter Regeringsrättens vägledande domar har det ytterligare klarlagts var gränsen går för begreppet allsidig matlagning.

Med utgångspunkt i att det även i fortsättningen skall finnas ett samband mellan mat och alkoholservice finns enligt regeringens uppfattning anledning att framhålla fördelarna med att knyta förutsättningarna till själva serveringsstället. Sådana krav är lätta att kontrollera om de är uppfyllda, och tillståndsmyndighetens bedömning kan lätt förutses, vilket är en fördel från rättssäkerhetssynpunkt.

Statens folkhälsoinstitut bör dock få i uppdrag att närmare följa utvecklingen när det gäller sambandet mellan mat- och alkoholservice men även försöka beskriva de alkoholpolitiska konsekvenserna av att t.ex. slopa nuvarande krav på att serveringsstället har ett kök för allsidig matlagning.

Motioner

I *motion 2000/01:So55 av Chris Heister m.fl. (m)* begärs tillkännagivande om allsidig matlagning och mattvång (*yrkande 6*). Motionärerna anför att det med nuvarande reglering är svårt för nya typer av restauranger att etablera sig. Möjligheten att serveras alkohol på en kvarterspub saknas i stor utsträckning, varför svenskarna dricker hemma innan de går ut. Konsumtionen blir därför ofta högre än om det hade varit möjligt att besöka en enkel bar. Enligt motionärerna bör mattvånget slopas. Även i *motionerna 2000/01:So300 av Chris Heister m.fl. (m) yrkande 9* och i *2000/01:So57 av Margareta Cederfelt och Mikael Odenberg (båda m) yrkande 2* framställs krav på att alkohollagens regel om s.k. mattvång avskaffas. I *motion 2000/01:So55 av Chris Heister m.fl. (m)* begärs vidare tillkännagivande om

starka gemenskaper och goda sociala miljöers betydelse vid alkoholförtäring (*yrkande 7*). Motionärerna anför att starkare gemenskaper i samhället minskar risken för både missbruk och våldsamheter. Förbättrade förutsättningar att under kontrollerade former servera vin, öl och sprit till rimliga priser möjliggör för restauranger att ersätta drickande i avskildhet och utan social kontroll. Enligt motionärerna bör politiken därför förändras i syfte att ge människor bättre möjligheter att umgås på restauranger, pubar och barer. Vidare begärs tillkännagivande om servering vid teater- och konsertlokaler (*yrkande 8*). Motionärerna anser att möjligheterna att servera vin och starköl i foajé till teater eller konsertlokal under pauser i föreställningen bör utökas till att även gälla spritdrycker samt att man också bör tillåta servering såväl före som efter föreställningen.

I *motion 2000/01:So347 av Ester Lindstedt-Staaf (kd)* yrkas tillkännagivande att undantag bör göras i lagen om alkoholserving enligt vad som anförs i motionen. Motionären anför att små gårdsföretag ofta säljer ostprodukter i gårdsbutik. En del av dessa producenter har framfört önskemål om att få servera smakbitar av sina ostar med lite vin. Alkoholagstiftningen ger dock ej möjlighet till servering av vin, om man inte har allsidig servering av mat. Enligt motionären bör alkoholagen ändras så, att undantag kan göras från detta villkor för att tillstånd att servera vin ska kunna komma i fråga.

I *motion 2000/01:So317 av Anita Jönsson och Jarl Lander (båda s)* begärs tillkännagivande om att kommunerna bör ges möjlighet att bli tillståndsgivare för öl- och vinserving i teater- och konsertlokaler. Motionärerna anser att lagen bör utvidgas så att kommunerna får möjlighet att ge tillstånd till teatrar och konsertlokaler för servering av vin och öl i samband med en föreställning, vilket innebär även före och efter föreställningen.

Bakgrund

I 7 kap. 8 § första stycket alkoholagen anges att serveringstillstånd får meddelas endast om serveringsstället har ett kök för allsidig matlagning och tillhandahåller lagad mat. Serveringsstället skall ha ett med hänsyn till omständigheterna tillräckligt antal sittplatser för gäster. Utan hinder av vad som anförs i bl.a. första stycket får tillstånd meddelas för servering av vin och starköl i foajé till teater eller konsertlokal. Servering får dock endast ske under pauser i föreställningen.

Motioner om tillstånd för servering i foajé till teater eller konsertlokal har behandlats av utskottet vid ett flertal tillfällen. I *betänkandena 1994/95:SoU9 Förslag till alkoholag* och *1995/96:SoU3 Alkoholfrågor* anförde utskottet att dess inställning var att matserving även i fortsättningen skall vara ett krav för att serveringstillstånd skall kunna beviljas. Utskottet var inte berett att utvidga tillståndet för teatrar och konsertlokaler till att avse andra tider för serveringens bedrivande än i paus under pågående föreställning eller till andra alkoholdrycker än vin och starköl. Detta blev också riksdagens beslut (rskr. 1994/95:106 och prot.nr 1995/96:27). Senast i *betänkandena 1997/98:SoU14 Vissa alkoholfrågor* och *1999/2000:SoU4* med samma namn

Utskottets bedömning

Enligt utskottet är restaurangkulturen av vikt när det gäller allmänhetens attityder och hållning till alkohol. Restaurangnäringen har också betydelse för att etablera goda restaurangvanor och ett måttfullt alkoholbruk. Näringen har dock att verka inom alkohollagens ram och bl.a. följa dess serveringsbestämmelser. Utskottet vill här framhålla sambandet mellan utskänkning och matsservering som en av de principiellt viktigaste reglerna i den svenska alkohollagstiftningen med syftet att ha en allmänt återhållande effekt på alkoholdrickandet. Utskottet delar därför regeringens bedömning att alkohollagens krav (7 kap. 8 §) på att serveringsstället skall ha ett kök för allsidig matlagning och tillhandahålla lagad mat inte bör ändras. Utskottet vidhåller även sin tidigare uppfattning vad gäller s.k. pausservering. Motionerna 2000/01:So55 (m) yrkandena 6–8, 2000/01:So57 (m) yrkande 2, 2000/01:So300 (m) yrkande 9, 2000/01:So317 (s) och 2000/01:So347 (kd) avstyrks.

Tillfälliga tillstånd

Propositionen

Regeringen föreslår i *propositionen* (s. 40 ff.) en ändring i 6 kap. 5 § alkohollagen som innebär att innehavare av tillstånd för tillfällig servering i slutet sällskap i fortsättningen får köpa spritdrycker, vin och starköl endast hos Systembolaget AB. Kravet på serveringstillstånd i alkohollagen tas bort i fråga om servering som ordnas utan vinstintresse, vid ett enstaka tillfälle för vissa i förväg bestämda personer, inte medför andra kostnader för deltagarna än kostnaden för inköp av dryckerna och ordnas i andra lokaler än sådana där det bedrivs yrkesmässig försäljning av alkoholdrycker eller lättdrycker (6 kap. 1 § andra stycket). Enligt regeringen bör tillfälligt tillstånd för servering till allmänheten inte förbehållas endast innehavare av stadigvarande serveringstillstånd.

Regeringen anför i propositionen bl.a. att den ursprungliga avsikten med att tillåta alkoholservering i slutna sällskap var att t.ex. föreningar och arbetsplatser skulle kunna anordna fester under billigare och enklare former än att gå till en restaurang. Detta har gjorts möjligt genom att kraven för tillstånd är betydligt lägre vid servering i slutna sällskap än till allmänheten. Den stora skillnaden är i regel att lokalen inte är godkänd för allsidig matlagning. Vid tillfälliga serveringstillstånd är kraven dessutom ännu lägre än vid stadigvarande tillstånd. Detta kan locka personer som av olika anledningar inte kan få tillstånd för servering till allmänheten att ansöka om serveringstillstånd för slutna sällskap i stället och driva verksamheten kommersiellt. Därmed uppstår en konkurrenssituation med den etablerade restaurangnäringen. Enligt regeringen är det därför viktigt att tillståndsmyndigheterna kontrollerar att det slutna sällskapet inte är fingerat enbart för att kringgå lagstiftningen. Det kan dessutom ifrågasättas om alla former av ”slutna säll-

skap” skall godkännas för tillstånd till alkoholserving. Regeringen anser det lämpligt att tillståndsmyndigheterna i tveksamma fall kräver in identitetsuppgifter innan tillstånd beviljas. Detta bör kunna ske inom ramen för tillståndsprövningen enligt nuvarande bestämmelser.

Regeringen anför vidare att detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl endast får bedrivas av Systembolaget. Försäljning direkt till konsument får i övrigt endast bedrivas i form av servering av innehavare av serveringstillstånd. Enligt regeringen bör rätten till inköp från tillverkare och partihandlare tas bort för de tillfälliga tillstånden till slutna sällskap. Innehavare av sådana tillstånd blir därigenom hänvisade till Systembolaget för inköp av spritdrycker, vin och starköl. De ansökningar som har tillkommit enbart för att möjliggöra inköp från bryggerier m.m. kommer därmed att upphöra.

Motioner

I motion 2000/01:So55 av Chris Heister m.fl. (m) begärs tillkännagivande om försäljning till innehavare av tillfälligt serveringstillstånd (yrkande 9). Enligt motionärerna är regeringens förslag att innehavare av tillfälligt tillstånd för servering i slutet sällskap endast får köpa spritdrycker, vin och starköl hos Systembolaget AB ett otillbörligt ingrepp i konkurrensen som saknar alkoholpolitisk betydelse.

I motion 2000/01:So58 av Nils-Erik Söderqvist och Göran Magnusson (båda s) yrkas tillkännagivande om att undanta tillstånden då alkohol serveras utan vinstintresse (yrkande 5). Motionärerna anser att detta förslag bör avvisas.

Utskottets bedömning

Enligt utskottet kan utvecklingen av försäljningsverksamheten av alkoholdrycker från tillverkare och partihandlare direkt till konsumenter med tillfälliga serveringstillstånd för slutna sällskap i förlängningen undergräva detaljhandelsmonopolets ställning. Utskottet delar därför regeringens bedömning att innehavare av tillstånd för tillfällig servering i slutet sällskap i fortsättningen endast får köpa spritdrycker, vin och starköl hos Systembolaget. Regeringens förslag till ändring i 6 kap. 5 § alkohollagen tillstyrks. Motion 2000/01:So55 (m) yrkande 9 avstyrks.

Likaså ställer sig utskottet positivt till förslaget att kravet på serveringstillstånd i alkohollagen tas bort i fråga om servering som ordnas vid vissa privata arrangemang. En bibehållen tillståndsplikt i dessa fall är svårt att alkoholpolitiskt motivera. En ändring av alkohollagen i detta hänseende torde därför öka allmänhetens förståelse för det alkoholpolitiska regelsystemet och dessutom avlasta tillståndsmyndigheterna. Utskottet tillstyrker därför regeringens förslag till ändring i 6 kap. 1 § andra stycket alkohollagen. Motion 2000/01:So58 (s) yrkande 5 avstyrks.

Propositionen

Regeringen föreslår i *propositionen* (s. 45 ff.) att åsidosättande av brandskyddsföreskrifter samt tillåtande av brottslig verksamhet på serveringsstället skall vara självständiga grunder för återkallelse av serveringstillstånd enligt 7 kap. 19 § alkohollagen. Med anledning härav föreslås tillägg i 7 kap. 8 § första stycket samt i 19 § 5 alkohollagen. Enligt regeringen bör det nuvarande kravet i alkohollagen på personlig lämplighet när det gäller såväl personliga som ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt kvarstå oförändrat.

Regeringen anför i propositionen att prövningen av sökandens lämplighet att bedriva servering av spritdrycker, vin och starköl, såväl vid ansökningsfallet som vid fortlöpande kontroll, har kommit att ta alltmer av tillståndsmyndighetens tid i anspråk. Alltsedan lämplighetskravet i lagen om handel med drycker (LHD) år 1986 utvidgades till att omfatta även allmän ekonomisk skötsamhet har förarbeten, föreskrifter och allmänna råd utvecklats och metoderna att utöva kontroll förfinats. I vissa avseenden innebar alkohollagen (7 kap. 7 §) ytterligare skärpningar, framför allt genom att sökanden ålagts att visa sin lämplighet och genom en starkare betoning av den ekonomiska skötsamheten, t.ex. beträffande konkurser.

När det gäller kunskapskravet har det hänt en hel del på senare tid. På bara några år har nya "krögarutbildningar" vuxit upp. En uppfattning hos tillståndsmyndigheter och branschens egna organisationer är att dessa har bidragit till att väsentligt höja kunskapsnivån hos restaurangpersonal av olika kategorier.

När det gäller åsidosättande av brandskyddsbestämmelser anser regeringen till skillnad från Alkoholutredningen att det bör finnas en direkt koppling mellan brandsäkerhetsfrågor och serveringstillstånd.

Mot bakgrund av de höga krav som ställs på den som ansöker om serveringstillstånd avseende såväl personliga som ekonomiska förhållanden anser regeringen att illegalt spel på serveringsstället skall kunna vara en grund för återkallelse av serveringstillståndet. Motsvarande gäller om tillståndshavaren på serveringsstället tillåter annan brottslig verksamhet, t.ex. narkotikabrott, häleri, koppleri m.m.

En stor andel av de polisanmälningar som görs när det gäller brottet olaga diskriminering hänförs till restaurangbranschen. Det är också en form av diskriminering som har fått stor uppmärksamhet i massmedierna och i den allmänna debatten. Om en tillståndshavare i sin restaurangverksamhet, eller anställda i denna verksamhet, fälls till ansvar för olaga diskriminering bör det därför redan i dag kunna innebära att serveringstillståndet ifrågasätts. Detta är ett brott som har anknytning till restaurangrörelsen och måste bedömas som allvarligt.

Motioner

I motion 2000/01:So55 av Chris Heister m.fl. (m) begärs tillkännagivande om krav och lämplighetsprövning vid tillståndsgivning (*yrkande 10*). Enligt

motionärerna bör de krav alkohollagen ställer på restaurangägare vara tydliga, då det annars finns risk för kommunalt godtycke. Enligt motionärerna är det inte rimligt att brott mot brandföreskrifter eller tillåtande av brottslig verksamhet i övrigt kopplas till tillståndsgivningen. Reglerna om bokföringskunskap fyller heller ingen alkoholpolitisk funktion. Enligt motionärernas uppfattning skall tillstånd alltid ges om det inte finns något som tydligt talar däremot. Bevisbördan för att någon är olämplig skall ligga på kommunen. Även i *motion 2000/01:So300 av Chris Heister m.fl. (m)* begärs tillkännagivande om bevisbördan vid ansökan om serveringstillstånd (*yrkande 10*). I *motion 2000/01:So55 av Chris Heister m.fl. (m)* begärs vidare tillkännagivande om förstärkt möjlighet till snabbt återkallande av tillstånd vid missbruk av detsamma samt om straffskärpning vid upprepade eller allvarliga försummelser (*yrkande 11 delvis*). Motionärerna anför att det är viktigt att serveringstillstånd återkallas både snabbt och effektivt i de fall verksamheten inte sköts. För att det skall bli fallet måste kontrollen av att tillståndshavarna följer befintliga regler bli mera effektiv.

Utskottets bedömning

Enligt utskottet är det särskilt viktigt att lokaler med serveringstillstånd har ett väl fungerande brandskydd. Det ligger i sakens natur att människor som druckit alkohol är mer utsatta vid en brand än de som inte är alkoholphäverade. En brand i en lokal med serveringstillstånd där gällande brandskyddsbestämmelser inte följts kan därför få förödande följder. Utskottet ställer sig därför bakom regeringens förslag att det bör finnas en direkt koppling mellan brandsäkerhetsfrågor och serveringstillstånd.

Mot bakgrund av de höga krav som i alkohollagen ställs på den som ansöker om serveringstillstånd avseende både personliga och ekonomiska förhållanden bör det, enligt utskottets uppfattning, också vara självklart att brottslig verksamhet som har anknytning till restaurangrörelsen kan leda till att serveringstillståndet ifrågasätts.

Utskottet delar således regeringens bedömning att åsidosättande av brandskyddsföreskrifter och brottslig verksamhet på serveringsstället skall vara självständiga grunder för återkallelse av serveringstillstånd enligt alkohollagen. Regeringens förslag till ändring i 7 kap. 8 § och 19 § 5 alkohollagen tillstyrks därför.

Enligt utskottet är det självklart av vikt att den kommunala handläggningen av dessa ärenden följer gällande lagstiftning och förvaltningsrättsliga principer, bl.a. vad gäller snabbhet. Utskottet anser att riksdagen inte bör ta något initiativ till ytterligare författningsändringar på området.

Motionerna 2000/01:So55 (m) yrkandena 10 och 11 delvis samt 2000/01:So300 (m) yrkande 10 avstyrks.

Propositionen

Regeringen föreslår i *propositionen (s. 48 f.)* en ändring i 6 kap. 3 § fjärde stycket alkohollagen som innefattar att innehavare av serveringstillstånd ges möjlighet att hyra in personal från bemanningsföretag.

Enligt regeringen tillkom nuvarande bestämmelse i alkohollagen om att endast personal som är anställd av tillståndshavaren får användas för serveringsverksamheten för att "tillståndshavaren effektivt skall kunna ingripa då olägenheter i fråga om ordning, nykterhet och trevnad uppstår på serveringsstället". Emellertid omfattade inte anställningskravet ens från början all personal. Entrévärdar och dörrvakter liksom garderobiärer och kasinopersonal undantogs eftersom dessa ofta anlitas av särskilda bevaknings- eller spelföretag. Ordalydelsen av 6 kap. 3 § ändrades därför vid tillkomsten av alkohollagen till "för servering av spritdrycker, vin eller starköl får endast anlitas personal som är anställd av tillståndshavaren". Tillståndshavare som är ekonomiskt misskötsamma och t.ex. anlitar "svart" arbetskraft kan få sitt serveringstillstånd indraget.

Arbetsmarknaden är i dag mer komplex än tidigare, och större krav ställs på flexibilitet inom arbetslivet. Personalförmedling i olika former är ett exempel på detta, och uthyrning av arbetskraft är nu en etablerad företagsform inom nästan varje yrkesbransch. Det är därför naturligt att en krögare som drabbas av att t.ex. kökspersonal insjuknat vänder sig till en s.k. personalpool för att få hjälp. Bestämmelsen i 6 kap. 3 § alkohollagen är då ett besvärligt hinder i hans verksamhet. Även för mycket korta vikariat är han tvungen att anställa personalen, medan andra näringsidkare på ett enklare sätt kan hyra in tillfällig personal utan att bryta mot några bestämmelser.

Enligt regeringens mening är det önskvärt att förändra kravet i 6 kap. 3 § alkohollagen så att regleringen blir mera anpassad till dagens förhållanden och till behoven i den seriösa delen av branschen. För att göra det möjligt att använda exempelvis personal från bemanningsföretag eller s.k. personalpools bör ett tillägg till nuvarande lydelse av 6 kap. 3 § göras som gör det möjligt att hyra in personal från personaluthyrningsföretag. Därmed bör kravet på flexibilitet kunna tillgodoses utan att kravet på kontrollmöjligheter när det gäller misstankar om anlitande av "svart" arbetskraft eftersätts.

Motion

I *motion 2000/01:So54 av Inger Lundberg (s)* yrkas tillkännagivanden om biljettförsäljning vid jazzkonserter på restaurang. Motionären anför att alkohollagen ställer krav på att all personal, som arbetar med uppgifter som har samband med utskänkning av alkohol, skall vara anställd av tillståndshavaren. I propositionen föreslås att tillståndshavaren skall ges möjlighet att använda sig av s.k. bemanningsföretag. Enligt motionären bör en möjlighet att ge kommunerna dispens från dessa regler införas, då nuvarande och föreslagna regler kan förhindra jazzklubbar att ideellt sälja biljetter till konserter som hålls på restauranger med utskänkningstillstånd.

Regeringsrätten har i en dom (RÅ 2000 ref. 12) behandlat frågan om innebörden av bestämmelsen i 6 kap. 3 § fjärde stycket alkohollagen att för servering av spritdrycker, vin eller starköl får anlitas endast personal som är anställd av tillståndshavaren. I domen har domstolen bl.a. anfört att bestämmelsen får anses omfatta all personal som är sysselsatt i den egentliga serveringsrörelsen.

Utskottets bedömning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag att innehavare av serveringstillstånd ges möjlighet att hyra in personal från bemanningsföretag. De problem som tas upp i motion 2000/01:So54 (s) bör enligt utskottets mening lösas vid rättstillämpningen av den aktuella bestämmelsen i alkohollagen. Utskottet tillstyrker således regeringens förslag till ändring i 6 kap. 3 § fjärde stycket alkohollagen. Något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionen bör inte tas, varför denna avstyrks.

Representationsrätt för tillståndshavare

Propositionen

Enligt regeringen (*propositionen s. 56 f.*) bör alkohollagens bestämmelse (4 kap. 9 §) om att tillståndshavare och andra personer eller företag som tillverkar, säljer eller förmedlar alkoholdrycker får lämna alkoholdrycker som gåva endast i form av varuprov inte ändras.

Regeringen anför i propositionen att det finns ett alkoholpolitiskt syfte bakom reglerna i alkohollagen angående alkoholreklam och representation med alkoholdrycker, nämligen att hålla nere konsumtionen av alkoholdrycker.

Reglerna innebär allmänt att man inte får bjuda på alkoholdrycker vid marknadsföring av tjänster eller vid försäljning av andra varor än alkoholdrycker om det inte är representation i den mening begreppet fått i praxis. För tillverkare, partihandlare eller restaurangägare med serveringstillstånd gäller ännu strängare regler. Alkoholdryck får lämnas endast som varuprov. Tillverkare och partihandlare kan lämna sådana varuprover såväl till varandra som till innehavare av serveringstillstånd. En restaurangägare får däremot inte lämna några varuprover till vanliga restaurangkunder. En vanlig restauranggäst anses inte omfattas av begreppet godtagen representation i affärslivet.

Motion

I motion 2000/01:So55 av Chris Heister m.fl. (m) begärs tillkännagivande om utökning av auktions-, provsmaknings- och representationsmöjligheter (*yrkande 3 delvis*). Motionärerna anser att de regler som gäller för näringslivet i övrigt också bör gälla partihandlare och att reglerna för varuprov bör lättas upp.

Enligt utskottet bör det alkoholpolitiska syftet med regeln om representation med alkoholdrycker i alkohollagen, nämligen att hålla nere konsumtionen av alkohol, understrykas. Utskottet anser, i likhet med regeringen, att denna bestämmelse inte bör ändras. Motion 2000/01:So55 (m) yrkande 3 delvis avstyrks.

Restaurangrapporten

Propositionen

Regeringen anför i *propositionen* (s. 57 f.) att statistiska uppgifter om försäljningen av spritdrycker, vin och starköl bör lämnas en gång om året i stället för två.

Enligt regeringen har restaurangrapporten där restaurangerna redovisar alkoholförsäljningen på senare tid nämnts som exempel på onödig svensk byråkrati. Klagomålen mot blanketten har framför allt inriktat sig på att restaurangerna numera måste redovisa inköpta volymer. Omsättningssiffrorna (i kronor) är och har varit lättare att ta fram via restaurangens egen bokföring. Leverantörerna har tidigare inte försett inköparna med uppgifter om volymer fördelade på olika dryckesslag, och tillståndshavarna har ofta fått räkna ut detta manuellt. Detta har tagit mycken tid i anspråk och har uppfattats som en onödig administrativ börda. Tillsammans med åligganden från t.ex. skattemyndigheten har detta upplevts som ett krångel som försvårar verksamheten för framför allt de små och medelstora restaurangföretagen. Restaurangrapporten har blivit något av en symbolfråga i detta sammanhang.

Restaurangrapporten kallades tidigare för kvartalsrapporten, eftersom den skulle lämnas in fyra gånger om året. Den bytte sedan namn till tertialrapporten då man minskade frekvensen till tre gånger om året. Sedan ett par decennier skall rapporten lämnas in två gånger årligen, och många vill nu minska detta till en gång per år. Krav på förenklingar i blanketten och att helt slopa den framförs också.

Uppgifter om restaurangernas försäljning är viktiga för statistik och forskning. Rapporteringen kan därför i nuläget inte helt avskaffas.

Bakgrund

Enligt 8 kap. 5 § alkohollagen är tillståndshavare och den som enligt 4 kap. 1 § första stycket alkohollagen är berättigad att bedriva partihandel skyldiga att lämna statistiska uppgifter om försäljning av spritdrycker, vin och starköl i enlighet med de föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Alkoholinspektionen meddelar. I 5 § alkoholförordningen (1994:2046) ges Alkoholinspektionen denna rätt. Inspektionen har i föreskrift AIFS 1997:4 1–3 §§ angett hur och när dessa statistiska uppgifter skall lämnas. Av 2 § framgår att rapporten skall lämnas två gånger om året.

Regeringen har i *proposition 2000/01:99 Statens folkhälsoinstitut – roll och uppgifter* föreslagit att Alkoholinspektionen skall avvecklas den 1 juli 2001 och att dess uppgifter skall föras över till Statens folkhälsoinstitut.

Utskottet har i *betänkande 2000/01:SoU16* med samma namn ställt sig bakom regeringens förslag. I *proposition 2000/01:97 Vissa ändringar i alkohollagen* föreslås att i 8 kap. 5 § alkohollagen ordet ”Alkoholinspektionen” skall bytas ut mot ”Statens folkhälsoinstitut”.

Motion

I *motion 2000/01:So61 av Lotta Nilsson-Hedström m.fl. (mp)* begärs tillkännagivande att restaurangrapport skall avlämnas två gånger varje år (*yrkande 4*). Enligt motionärerna bör så ske för att säkra en kontinuerlig uppföljning på området.

Utskottets bedömning

Enligt utskottet är uppgifter om restaurangernas försäljning av alkoholdrycker viktiga för statistik och forskning. Utskottet delar dock regeringens bedömning att restaurangrapporten kan lämnas en gång om året i stället för två. Motion 2000/01:So61 (mp) yrkande 4 avstyrks.

Tillsyn över folkölsförsäljningen

Propositionen

Regeringen föreslår i *propositionen (s. 62 ff.)* ett tillägg i 7 kap. 13 § tredje stycket alkohollagen som innebär att kommunen får ta ut en avgift för tillsynen av dem som bedriver servering av eller detaljhandel med folköl enligt grunder som beslutas av kommunfullmäktige. Den som bedriver detaljhandel med eller servering av sådant öl skall vara skyldig att anmäla verksamheten hos den kommun där försäljningen sker samt utöva särskild tillsyn över försäljningen. För denna egentillsyn skall det finnas ett för verksamheten lämpligt program. Regeringen föreslår därför ett tillägg härom i 5 kap. 6 § andra stycket samt en ny bestämmelse 6 kap. 1 a § i samma lag. Rätten till folkölservering i samband med ambulerande korv- och glassförsäljning eller liknande avskaffas (6 kap. 1 § tredje stycket alkohollagen). Regeringen föreslår vidare att tiden för förbud mot fortsatt försäljning av folköl enligt 7 kap. 21 § andra stycket alkohollagen utökas från sex till tolv månader vid upprepade eller allvarliga försummelse. Enligt regeringen bör Statens folkhälsoinstitut få i uppdrag att närmare följa folkölsförsäljningens utveckling när det gäller ungdomar och utvärdera tillämpningen och effekterna av alkohollagens bestämmelser när det gäller öl.

Regeringen anför i propositionen bl.a. att det faktaunderlag som regeringen genom Alkoholutredningen kunnat inhämta inte ger anledning att ifrågasätta den allmänna utgångspunkten att kontrollen av folkölsförsäljningen måste skärpas. Den bör dock kunna ske i enklare former än vad som gäller i fråga om starkare alkoholdrycker. Vad som bör eftersträvas är alltså främst åtgärder som kan bidra till att underlätta och effektivisera den nuvarande kontrollen. De ändringar som i övrigt bör övervägas bör framstå som rimliga och

förståeliga med hänsyn till såväl åtgärdernas effekt som de olägenheter och kostnader som de kan medföra.

När det gäller servering av folköl finns ett undantag från bestämmelsen om lokalgodkännande och matservering i 6 kap. 1 § alkohollagen. Det är det tredje stycket med formuleringen att ”öl får serveras av den som enligt 23 § livsmedelslagen har meddelats särskilt tillstånd att yrkesmässigt hantera livsmedel.” Denna formulering tillkom bl.a. för att det skall vara möjligt att tillfälligt kunna servera folköl i samband med festivaler eller liknande. Problemet med folkölsförsäljning till ungdomar från ambulerande försäljare har rapporterats framför allt från folkölsprojekt i Skåne. Regeringen föreslår att det aktuella undantaget i 6 kap. 1 § alkohollagen utgår.

Det största problemet med folkölsförsäljningen är att det på många håll är alltför lätt för ungdomar under 18 år att komma över folköl. Personalomsättningen i butiker som säljer bl.a. folköl är mycket hög. Introduktionen av nyanställd personal och tillfälliga vikarier är mycket olika inom branschen. Arbete som expedit i en livsmedelsbutik är det första tillfälliga arbetet för många ungdomar.

De butiker som har rätt att sälja folköl omfattas i regel av en skyldighet att utarbeta egenkontrollprogram enligt livsmedelslagstiftningen. Regeringen anser att butiker och serveringar som har rätt att bedriva detaljhandel med eller servering av folköl bör åläggas skyldighet att utöva särskild tillsyn över denna verksamhet samt att utarbeta särskilda egentillsynsprogram för detta. Det bör framhållas att försummelse i fråga om egentillsynen eller i fråga om utarbetande av egentillsynsprogram kan komma att utgöra grund för beslut om förbud mot försäljning av öl enligt 7 kap. 21 § alkohollagen.

Förutom kontroll av egentillsynsprogram bör huvudinriktningen av den kommunala tillsynen över folkölsförsäljningen vara rådgivning och information. Ett av flera problem med folkölsförsäljningen för kommunerna är att man inte vet vilka butiker som har rätt att sälja folköl utan att först genomföra en kartläggning. I större kommuner kan detta vara ett omfattande arbete.

I debatten framförs ibland att tillståndsplikten för folköl bör återinföras. Som skäl anförs oftast problemen med butikernas bristande ålderskontroll, men också att butikerna då kan registreras så att kommunen kan hålla reda på var den lagliga ölförsäljningen bedrivs. I vad mån ålderskontrollen skulle förbättras om tillståndsplikten återinförs kan diskuteras. Det finns inget belegg för att åldersgränsen respekterades bättre tidigare. Enligt regeringen riskerar ett återinförande av tillståndsplikten att bli ett slag i luften och att medföra ökad kommunal byråkrati.

En annan möjlighet är att införa en anmälningsplikt för ölförsäljning i alkohollagen. Lagtekniskt skulle en sådan regel kunna utformas så att den som har en godkänd livsmedelslokal och bedriver försäljning av matvaror eller serverar mat måste anmäla till kommunen att han har för avsikt att detaljhandla med eller servera folköl. Anmälningsplikten skulle göra det möjligt för kommunen att utan ett omfattande kartläggningsarbete bygga upp ett kommunalt register över försäljare av folköl. Regeringen anser mot bakgrund av de brister som finns när det gäller handlarnas ålderskontroll att det bör införas en särskild anmälningsplikt för detaljhandel med eller servering av

folköl. På så sätt får kommunen kännedom om de näringsidkare som i kommunen säljer eller serverar folköl så att de kan bli föremål för tillsyn.

Regeringen föreslår också att kommunerna ges möjlighet ta ut en avgift för tillsynen av dem som bedriver anmälningspliktig servering av eller detaljhandel med öl. De närmare grunderna för dessa avgifter får beslutas av kommunfullmäktige under iakttagande av bl.a. självkostnads- och likställighetsprinciperna. Vidare avser regeringen att ge Statens folkhälsoinstitut i uppdrag att närmare följa folkölsförsäljningens utveckling när det gäller ungdomar och att utvärdera tillämpningen och effekterna av alkohollagens bestämmelser avseende folköl.

Enligt 7 kap. 21 § alkohollagen får kommunen förbjuda fortsatt detaljhandel med eller servering av folköl eller meddela varning om bestämmelserna i alkohollagen inte följs. Enligt regeringens uppfattning finns det dock skäl att överväga en möjlighet till längre tids förbud vid särskilt allvarliga eller upprepade överträdelse av gällande regler. Detta utgör en kännbar sanktion, vilket skulle kunna underlätta för den kommunala tillsynsmyndigheten att få rättelse till stånd. Regeringen föreslår att förbud mot försäljning av folköl i sådana fall skall kunna meddelas för en tid av tolv månader. Även denna tid bör vara fast. Förbudet skall alltså bara kunna gälla i antingen sex eller tolv månader.

Motioner

I *motion 2000/01:So55 av Chris Heister m.fl. (m)* begärs tillkännagivande om förstärkt möjlighet till snabbt återkallande av tillstånd vid missbruk av detsamma samt om straffskärpning vid upprepade eller allvarliga försummelser (*yrkande 11 delvis*). När det gäller folkölstillsynen anser motionärerna att resultatet av den skärpta tillsynen bör avvaktas och att samarbetet med handeln bör värderas innan en eventuell sanktionsskärpning föreslås. Vidare begärs tillkännagivande om ölförsäljning i samband med ambulerande korvförsäljning och liknande (*yrkande 12*). Regeringen föreslår att rätten till ölförsäljning i samband med ambulerande korvförsäljning eller liknande avskaffas. Enligt motionärerna kan inte detta vara ett så stort problem att det motiverar en lagskärpning.

I *motion 2000/01:So429 av Thomas Julin m.fl. (mp)* begärs tillkännagivanden om att tillstånd skall fordras för försäljning av öl klass II, folköl, om indragning av tillstånd vid försäljning av folköl till ungdom under 18 år, om ett tydligt och skärpt regelverk för folkölsförsäljning samt om en översyn av reglerna för tillsynen (*yrkandena 1–4*). Motionärerna anser att tillstånd för försäljning av folköl snarast skall återinföras, ett tillstånd som bör vara tidsbegränsat så att det blir återkommande omprövningar. I den mån försäljning sker till barn och ungdom anser motionärerna att tillståndet skall dras in eller att handlaren skall nekas förnyat tillstånd. Motionärerna anser vidare att det behövs skärpta och tydliga regler som styr folkölsförsäljningen. Om försäljningen av folköl skall finnas kvar utanför systembolagen, så måste försäljningen ske i butiker med ett brett livsmedelssortiment. Regeringen måste snarast återkomma till riksdagen med ett förslag till tydliga och skärpta reg-

ler. För att det skall vara verkningfullt med regler för folkölsförsäljningen måste även reglerna för kontrollverksamheten ses över.

I motion 2000/01:So61 av Lotta Nilsson-Hedström m.fl. (mp) begärs tillkännagivande om att tillstånd för försäljning av folköl skall erfordras (yrkande 5). Enligt motionärerna är anmälan om ölförsäljning ett alltför svagt instrument för att få bukt med folkölsproblematiken och den bristande efterlevnaden hos detaljhandeln av ålderskontroll. Enligt motionärerna bör man aktivt söka tillstånd även för folkölsförsäljning och debiteras motsvarande avgift. Tillståndet skall dras in om man säljer till underåriga, eller brister i övriga villkor.

I motion 2000/01:Sf274 av Matz Hammarström m.fl. (mp) yrkas tillkännagivanden om att tillstånd skall fordras för försäljning av öl klass II, folköl, och om indragande av tillstånd vid försäljning till ungdom under 18 år (yrkandena 35 och 36). Motionärerna anför att i samband med den nya alkohollagen slopades kravet på tillstånd för försäljning av öl klass II. Resultatet har blivit att folkölet har blivit än mer lättillgängligt för ungdomar. Under 1990-talet har ungdomars alkoholkonsumtion ökat. Handelns egna undersökningar, såväl som undersökningar genomförda av Ungdomens nykterhetsförbund och olika medier, har visat att efterlevnaden av 18-årsgränsen är mycket dålig. Enligt motionärerna bör tillstånd för försäljning av folköl återinföras. Tillståndet bör vara tidsbegränsat så att det återkommande omprövas. I den mån försäljning sker till barn och ungdom anser motionärerna att tillståndet ska dras in eller att handlaren ska nekas förnyat tillstånd.

I motion 2000/01:So58 av Nils-Erik Söderqvist och Göran Magnusson (båda s) yrkas tillkännagivande om möjlighet att ta ut tillsynsavgift av butiker (yrkande 3). Enligt motionärerna är det rimligt att kommuninnevånarna slipper subventionera alkoholkonsumtionen. Kommunerna bör därför åläggas att ta ut de kostnader som kan hänföras till uppdraget att på ett ansvarsfullt sätt svara för kontrollen av folkölsförsäljningen.

I motion 2000/01:So417 av Helena Zakariasén och Ann-Kristine Johansson (båda s) yrkas tillkännagivande om försäljning av folköl och cider. Motionärerna pekar på att flera rapporter visar hur lätt det är för ungdomar under 18 år att köpa folköl och cider i vanliga butiker. Ett problem som upptäckts är att de som säljer folköl och cider ofta själva är ungdomar mellan 15 och 17 år och att det även händer att de är ensamma i butiken. Enligt motionärerna borde det vara självklart att man skall vara myndig innan man får sköta försäljning av varor som man måste vara myndig för att få handla.

Bakgrund

Socialutskottet har senast i samband med behandlingen av regeringens proposition 1998/99:134 *Vissa alkoholfrågor m.m.* i betänkande 1999/2000: SoU4 *Vissa alkoholfrågor* berört frågor om folkölsförsäljningen. Utskottet anförde i sin bedömning (s. 84) bl.a. följande.

Utskottet är oroat över försäljningen av folköl till ungdomar. Utskottet vill med skärpa understryka den mycket stora vikten av att den som serverar eller säljer folköl noga följer alkohollagens bestämmelser och förvissas om att gästen/köparen har uppnått den ålder som anges i lagen. Det är enligt utskottets mening också mycket betydelsefullt att kontrollen av tillämpningen av åldersgränserna ökar och effektiviseras. I Alkoholutredningens uppdrag ingår att se över bl.a. hur kommunernas tillsyn över försäljningen av folköl kan förbättras. Ett förslag kommer att presenteras i början av år 2000. Enligt utskottets mening bör utredningens överväganden avvaktas innan riksdagen tar några initiativ i dessa frågor. Utskottet avstyrker motionerna 1998/99: So306 (mp) yrkandena 16–18, 1998/99:So331 (s), 1998/99:So426 (s, v, kd, c, fp, mp) yrkande 2, 1998/99:So459 (kd) yrkande 1, 1999/2000:So12 (c) yrkande 11, 1999/2000:So277 (mp) och 1999/2000:So407 (s) i den mån de inte anses tillgodosedda med det anförda.

Till betänkandet i denna del fogades reservationer från (kd), (c) och (mp). Riksdagen följde utskottet (rskr. 1999/2000:42).

Utskottets bedömning

Ett av den svenska alkoholpolitikens huvudsyften är att skydda ungdomen från alkoholens negativa sidor. Utskottet har tidigare uttryckt sin oro över försäljningen av folköl till ungdomar under 18 år och understrukit vikten av att alkohollagens bestämmelse om åldersgräns för inköp av öl följs och att folkölstillsynen förbättras. Utskottet välkomnar därför regeringens förslag på området.

Utskottet delar regeringens bedömning att en anmälningsplikt, framför en särskild tillståndsplikt, bör införas för den som bedriver detaljhandel med eller servering av folköl. Förslaget i denna del framstår som rimligt för att effektivisera kontrollen på området. Vidare ställer sig utskottet bakom förslaget om att de som bedriver detaljhandel med eller serverar folköl skall vara skyldiga att utöva egentillsyn över försäljningen och att det skall finnas ett lämpligt program för denna tillsyn. Programmet bör, enligt utskottet, bl.a. innehålla uppgifter om försäljningsrutiner och ange en försäljningsansvarig person över 18 år. För att förbättra den kommunala folkölstillsynen bör kommunerna, som regeringen föreslagit, få ta ut en avgift för tillsynen av dem som bedriver servering av eller detaljhandel med öl. Utskottet tillstyrker således förslaget till ändring i 5 kap. 6 § andra stycket, 7 kap. 13 § tredje stycket samt även förslaget till en ny bestämmelse, 6 kap. 1 a §, i alkohollagen. Motionerna 2000/01:So58 (s) yrkande 3, 2000/01:So417 (s) samt 2000/01:So429 (mp) yrkandena 3 och 4 får anses åtminstone delvis tillgodosedda med det ovan anförda. Motionerna 2000/01:So61 (mp) yrkande 5, 2000/01:So429 (mp) yrkandena 1 och 2 samt 2000/01:Sf274 (mp) yrkandena 35 och 36 avstyrks.

Utskottet delar även regeringens bedömning att vid allvarlig eller upprepad försummelse bör möjlighet ges till längre tids förbud mot fortsatt detaljhandel med eller servering av folköl. En sådan kännbar sanktion kan enligt utskottet underlätta den kommunala tillsynen. Utskottet tillstyrker därför förslaget i 7 kap. 21 § andra stycket alkohollagen. Motion 2000/01:So55 (m) yrkande 11 delvis avstyrks.

Mot bakgrund av de problem som funnits med folkölsförsäljning från ambulering försäljare delar utskottet regeringens bedömning att rätten till ölsservering i samband med ambulering korv- och glassförsäljning eller liknande avskaffas. Även motion 2000/01:So55 (m) yrkande 12 avstyrks.

Enligt utskottet behöver de nya reglerna som rör folkölstillsynen följas upp för att man skall se om bristerna när det gäller försäljningen av folköl minskar. Utskottet är därför positivt till att Statens folkhälsoinstitut får i uppdrag att närmare följa folkölsförsäljningens utveckling när det gäller ungdomar och att utvärdera tillämpningen och effekterna av alkohollagens bestämmelser när det gäller öl.

Vissa sanktioner och straffbestämmelser

Att bjuda underårig på alkoholdryck

Propositionen

Regeringen föreslår i *propositionen* (s. 72 f.) att förbudet i 3 kap. 9 § alkohollagen mot att anskaffa alkoholdrycker till underåriga utökas till att omfatta även att bjuda för förtäring på stället, om det med hänsyn till den bjudnes ålder och omständigheterna i övrigt är uppenbart oförsvarligt (tredje stycket).

Regeringen framhåller att det självklart inte är meningen att alkohollagen skall tillåta att förbudet mot att överlämna alkoholdrycker till ungdomar kringgås genom att ungdomar i stället bjuds på stora mängder alkohol ”för förtäring på stället”. Bestämmelsen i 3 kap. 9 § alkohollagen har mot den bakgrunden fått en olycklig utformning och bör enligt regeringens mening reformeras. Ett totalt förbud skulle emellertid leda för långt. Det skulle t.ex. medföra förbud mot att servera nattvardsvin till unga, bjuda unga deltagare på champagne vid en bröllopsfest eller att låta sina barn ens i de övre tonåren få smaka på ett glas vin till maten.

Regeringen föreslår därför att förbudet mot att lämna alkoholdrycker till underåriga skall omfatta även fallet då någon bjuder för förtäring på stället, om det med hänsyn till den bjudnes ålder och omständigheterna i övrigt är uppenbart oförsvarligt (3 kap. 9 § tredje stycket alkohollagen). Vad som är uppenbart oförsvarligt får överlämnas till rättstillämpningen att bedöma. Den unge får naturligtvis inte bjudas på sådana mängder att han eller hon riskerar att skadas, utnyttjas eller annars fara illa. Någon exakt mängd alkohol som den unge kan bjudas kan inte anges utan måste vara beroende av den unges ålder och mognad, situationen under vilken han eller hon bjuds och hur han eller hon som individ reagerar på alkohol. Exempel på uppenbart oförsvarligt bjudande är att låta ungdomar delta i spritfester och liknande. Även ett ofta återkommande bjudande av alkohol kan vara uppenbart oförsvarligt. Ett regelbundet alkoholintag är ofta skadligt för ungdomar, även om mängden alkohol vid varje tillfälle är liten. Enligt regeringens mening får vissa sådana förfaranden bedömas som så allvarliga att de bör leda till fängelsestraff, t.ex. om någon medvetet inriktar sig på att locka ungdomar att dricka sig berusade.

Som en konsekvens av förslaget bör även straffbestämmelsen i 10 kap. 6 § förtydligas så att olovligt anskaffande av alkoholdrycker även innefattar att

Motion

I *motion 2000/01:So63 av Elver Jonsson m.fl. (fp, s, mp, kd, v)* begärs tillkännagivande om att bestämmelsen om att bjuda ungdomar på alkohol preciseras så att avsikten uppnås att ge barn och unga en alkoholfri uppväxt (*yrkande 3*). Motionärerna föreslår att det i författningsmotiveringen tydligt skrivs in att endast servering i obetydlig omfattning skall vara tillåten i fråga om ungdomar.

Utskottets bedömning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag att utöka förbudet mot att anskaffa alkoholdrycker till underåriga. Som framgår av förslaget överlämnas till rättstillämpningen att avgöra vad som i en situation då någon bjuder en underårig på alkoholdrycker skall anses vara ”uppenbart oförsvarligt”. Därvid skall enligt propositionen bl.a. beaktas den mängd alkohol som bjuds den underåriga. Utskottet tillstyrker således regeringens förslag till 3 kap. 9 § tredje stycket samt till 10 kap. 6 § alkohollagen. Motion 2000/01:So63 (fp, s, mp, kd, v) yrkande 3 avstyrks i den mån den inte är tillgodosedd med det anförda.

Lagförslaget i övrigt

Regeringen har i propositionen föreslagit riksdagen att förutom de ovan behandlade förslagen till ändring i alkohollagen (1994:1738) anta ytterligare ett antal förslag till ändring i samma lag. Lagförslagets lydelse i dess helhet framgår av *bilaga 1*.

Utskottet tillstyrker lagförslaget i övrigt.

Alkoholfrågor i övrigt

Åldersgränser och detaljhandelsmonopolet

Motioner

I *motion 2000/01:So55 av Chris Heister m.fl. (m)* begärs tillkännagivande om att myndighetsåldern 18 år skall gälla i all alkohollagstiftning (*yrkande 13*). Motionärerna anför att om myndighetsåldern används generellt som åldersgräns skulle problemen med överlämnande av gåva, lån eller att bjuda på spritdrycker, vin eller starköl avsevärt reduceras. Enligt motionärerna bör regeringen återkomma med förslag från dessa synpunkter.

I *motion 2000/01:So57 av Margareta Cederfelt och Mikael Odenberg (båda m)* begärs tillkännagivande om försäljning av alkoholhaltiga drycker i licensierade butiker (*yrkande 4*). Enligt motionärerna är nästa steg mot en alko-

Bakgrund

I 5 kap. 1 § alkohollagen stadgas bl.a. att för detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl skall det finnas ett särskilt för ändamålet bildat aktiebolag (detaljhandelsbolaget), som staten äger. Enligt 3 kap. 8 § alkohollagen får vid detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl varor inte säljas eller annars lämnas ut till den som inte har fyllt 20 år. Motsvarande gäller vid detaljhandel med öl och servering av alkoholdrycker i fråga om den som inte har fyllt 18 år.

Socialutskottet har i samband med behandlingen av regeringens *proposition 1999/2000:134 Vissa alkoholfrågor m.m. i betänkande 1999/2000:SoU4 Vissa alkoholfrågor* behandlat bl.a. motionsyrkanden rörande åldersgränser i alkohollagen. Utskottet anförde (s. 76) att det vidhöll sitt tidigare ställningstagande och således inte var berett att ta initiativ till någon ändring av de aktuella åldersgränserna. Aktuella motioner avstyrktes. Detta blev riksdagens beslut (rskr. 1999/2000:42).

Med anledning av regeringens *proposition 2000/01:20 Nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador i betänkande 2000/01:SoU8* med samma namn har utskottet senast behandlat och avstyrkt motionsyrkanden rörande dels avskaffande av detaljhandelsmonopolet, dels förändringar av åldersgränserna i alkohollagen. Utskottet anförde i sin bedömning bl.a. följande (s. 27).

Utskottet vidhåller sin inställning vad gäller Systembolagets detaljhandelsmonopol rörande vin, sprit och starköl. Detta är ett viktigt alkoholpolitiskt instrument för att Sverige även fortsättningsvis skall ha en kontrollerad och ansvarsfull försäljning av alkohol. Motionerna 2000/01:So23 (m) yrkande 2, 2000/01:So210 (m), 2000/01:So276 (m) yrkande 3 samt 2000/01:So300 (m) yrkande 5 avstyrks.

Utskottet vidhåller också sin inställning vad gäller aktuella åldersgränser i 3 kap. 8 § alkohollagen. Motionerna 2000/01:So26 (kd) yrkande 4, 2000/01:So300 (m) yrkande 6 och 2000/01:So423 (m) yrkande 1 avstyrks.

Till betänkandet fogades i denna del reservationer i denna del från (m) och (kd). Riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:144).

Utskottets bedömning

Utskottet vidhåller tidigare ställningstagande och är således inte berett att ta initiativ till någon ändring av den aktuella bestämmelsen i alkohollagen om åldersgränser. Motion 2000/01:So55 (m) yrkande 13 avstyrks därför.

Utskottet vidhåller liksom tidigare att Systembolagets detaljhandelsmonopol är ett av de viktigaste inslagen i den svenska alkoholpolitiken och bör därför inte upphävas. Motion 2000/01:So57 (m) yrkande 4 avstyrks.

Motioner

I *motion 2000/01:So55 av Chris Heister m.fl. (m)* begärs tillkännagivande om marknadsföring på serveringsställen (*yrkande 5*). Motionärerna anför att reglerna i alkohollagen om marknadsföring på serveringsställen samt prissättning är exempel på onödigt byråkrati som bör utmönstras ur lagstiftningen. I *motion 2000/01:So300 av Chris Heister m.fl. (m)* yrkas att riksdagen beslutar att upphäva lagregleringen av marknadsföring och prissättning på restauranger (*yrkande 8*).

I *motion 2000/01:So57 av Margareta Cederfelt och Mikael Odenberg (båda m)* begärs tillkännagivande om att tillåta reklam samt marknadsföring av spritdrycker, vin och starköl gentemot allmänheten (*yrkande 3*). Motionärerna anför att det svenska förbudet mot alkoholreklam betyder allt mindre i en globaliserad värld, då utländska tidskrifter innehåller alkoholreklam som riktar sig till enskilda individer. Enligt motionärerna är det märkligt att Vin & Sprit AB har en form av marknadsföring utomlands och ett annat regelverk för sin marknadsföring i Sverige.

Bakgrund

Särskilda regler för marknadsföring av alkoholhaltiga drycker till konsumenterna finns i 4 kap. 8–13 §§ alkohollagen. Reglerna omfattar endast alkoholdrycker, dvs. drycker som innehåller mer än 2,25 volymprocent alkohol. Alkoholdrycker får inte marknadsföras genom kommersiella annonser i tidningar (med undantag för folköl), radio eller TV, enligt 1 kap. 9 § tryckfrihetsförordningen (TF) och 1 kap. 12 § yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). Vid marknadsföring på annat sätt, dvs. på annat sätt än genom kommersiell annons i tidningar, radio eller TV, ställs det i lagen upp ett krav på särskild måttfullhet. Vad som är särskild måttfullhet har definierats främst genom Konsumentverkets riktlinjer på området (KOVFS 1979:5 och 6). Alkohollagen innehåller också en särskild bestämmelse om att marknadsföring av alkoholdrycker inte får rikta sig särskilt till eller skildra barn och ungdomar (4 kap. 8 § andra stycket alkohollagen).

I *proposition 2000/01:20 Nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador* föreslog regeringen (s. 56 ff.) att med hänsyn framför allt till skyddet för ungdomen borde åtgärder vidtas för att hindra att gällande alkoholreklamregler kringgås genom marknadsföring av alkoholhaltiga lättdrycker. En särskild utredare borde tillkallas med uppgift att se över bl.a. möjligheterna att begränsa alkoholindustrins sponsring inom idrotten. I *betänkande 2000/01:SoU8* med samma namn anförde utskottet i denna del bl.a. följande (s. 30).

Den svenska alkoholpolitiken har som ett av dess huvudsyften att skydda barn och ungdom från alkoholens negativa sidor. När det gäller alkoholreklamens utformning är dessa unga följaktligen en skyddsvärd grupp. Detta gäller enligt utskottets uppfattning även indirekt alkoholreklam. Alla kringgåenden av gällande alkoholreklamregler måste självklart motverkas. Utskot-

tet delar bedömningen att alkoholbranschens egenåtgärder på området inte kommit att medföra en sådan utveckling på området som utskottet tidigare förutsatt. Utskottet noterar att regeringen har för avsikt att återkomma till riksdagen efter EG-domstolens avgörande i ett mål som rör de svenska bestämmelserna om marknadsföring av alkoholdrycker. Vad gäller sponsring ser utskottet positivt på att en särskild utredare skall belysa möjligheterna att minska alkoholbranschens inflytande över idrotten. Med det anförda får motion 2000/01:So495 (s) anses i allt väsentligt tillgodosedd. Motion 2000/01:So23 (m) yrkande 4 avstyrks.

Detta blev riksdagens beslut (rskr. 2000/01:144).

Efter begäran om förhandsavgörande av Stockholms tingsrätt har *EG-domstolen* den 8 mars 2001 meddelat dom i mål (C-405/98) mellan Konsumentombudsmannen och Gourmet International Products AB (GIP). I domen fastslår EG-domstolen att de nuvarande artiklarna 28, 30, 46 och 49 i EG-fördraget inte utgör hinder mot ett sådant förbud mot kommersiella annonser för alkoholdrycker som det som föreskrivs i 2 § lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker (numera 4 kap. 11 § alkohollagen), om det inte mot bakgrund av de faktiska och rättsliga omständigheter som kännetecknar förhållandena i den berörda medlemsstaten framgår att det är möjligt att skydda folkhälsan mot alkoholens skadeverkningar genom åtgärder som i mindre utsträckning påverkar handeln inom gemenskapen. Stockholms tingsrätt har ännu inte avgjort målet.

Enligt 6 kap. 6 § alkohollagen får priser på alkoholdrycker vid servering inte sättas lägre än inköpspriset för varan jämte skäligt tillägg. Priserna skall avvägas så att försäljning av drycker med högre alkoholhalt inte främjas. I 6 kap. 7 § anges att på ett serveringsställe får åtgärder inte vidtas i syfte att förmå någon gäst till inköp av alkoholdrycker.

I betänkandena 1995/96:SoU3 *Alkoholfrågor* och 1997/98:SoU7 med samma namn avstyrktes också motionsyrkanden om att 6 och 7 §§ i 6 kap. alkohollagen skulle upphävas. Utskottet fann att det var viktigt att motverka förekomsten av lockpriser på alkoholvaror i samband med servering. Utskottet ansåg också att priserna skall avvägas så att försäljning av drycker med högre alkoholhalt inte främjas. Utskottet uttalade vidare att en ansvarsfull alkoholserving inte kan förenas med att gästerna förmås till alkoholkonsumtion. Riksdagen följde utskottet (prot. 1995/96:27 och 1997/98:13). Socialutskottet behandlade senast i *betänkande 1999/2000:SoU4 Vissa alkoholfrågor* motionsyrkanden om avskaffande av alkohollagens bestämmelser om bl.a. prissättning och animeringsförbud. Utskottet (s. 81) vidhöll sin tidigare inställning i dessa frågor och avstyrkte aktuella motioner. Detta blev riksdagens beslut (rskr. 1999/2000:42).

Utskottets bedömning

Utskottet vidhåller sin inställning vad gäller marknadsföring och prissättning av alkoholdrycker på serveringsställen. Motionerna 2000/01:So55 (m) yrkande 5 och 2000/01:So300 (m) yrkande 8 avstyrks därför.

Alkoholpolitiken skall, som utskottet tidigare anfört, syfta till att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Särskilt viktigt är att skydda barn och ungdom från alkoholens negativa sidor. Denna grupp har därför ett högt skyddsvärde när det gäller både direkt och indirekt alkoholreklam. Enligt utskottet skulle ett bifall till motion 2000/01:So57 (m) yrkande 3 motverka syftet med alkoholpolitiken och lämna fritt att rikta alkoholreklam direkt till barn och ungdom. Motionen bör därför avstyrkas.

Partihandel m.m.

Motioner

I motion 2000/01:So276 av Leif Carlson (m) begärs tillkännagivande om nuvarande problem på marknaden för partihandel med alkoholdrycker (*yrkande 1*). Motionären anför att upphandling av produkter fortfarande bedöms mot en av Systembolaget på förhand uppgjord produktplan. En generell effekt av nuvarande reglering är att etablerade företag och produkter gynnas på bekostnad av nya. Detta genom att stor volym är ett krav för att få finnas kvar på Systembolagets hyllor. Konkurrensen minskar därigenom. Inget egentligt värde fästs heller vid varumärken och liknande. Rättssäkerheten för den enskilde importören blir liten. Det måste i princip finnas ett formellt fel i handläggningen för att Alkoholsortimentsnämnden skall kunna ingripa. Vidare begärs att regeringen lägger fram förslag till ändring i syfte att skapa en bättre fungerande marknad för partihandel med alkoholdrycker (*yrkande 2*). Långsiktigt sett löses problemen enligt motionärens uppfattning bäst genom en avveckling av Systembolagets monopol till förmån för ett system där licensierade butiker får sälja alkoholdrycker.

I motion 2000/01:So300 av Chris Heister m.fl. (m) yrkas att riksdagen beslutar att avveckla kravet på tillverkningstillstånd enligt alkohollagen (*yrkande 12*). Motionärerna anför att samma skäl som motiverade avskaffandet av tillståndskravet vid partihandel, är tillämpliga även på systemet för tillverkningstillstånd. En samordning bör även här kunna sökas, i första hand med skattekontrollen.

Bakgrund

I 4 kap. 1–7 §§ alkohollagen regleras frågan om partihandel m.m. med spritdrycker, vin och starköl. Sådan handel får bedrivas endast av den som har godkänts som upplagshavare eller registrerats som varumottagare för sådana varor enligt 9 eller 12 § lagen (1994:1564) om alkoholskatt. Av detta följer att rätten till partihandel endast avser den dryck som omfattas av godkännandet som upplagshavare eller registreringen som varumottagare enligt bestämmelserna i lagen om alkoholskatt. Utöver vad som anges i första stycket får partihandel med spritdrycker, vin och starköl bedrivas av detaljhandelsbolaget i enlighet med vad som anges i 5 kap. 1 § tredje stycket.

Bestämmelser om bl.a. tillverkningstillstånd finns i 7 kap. 1–4 §§ alkohollagen. Av bestämmelserna följer bl.a. att tillverkningstillstånd får meddelas endast den som visar att han med hänsyn till sina personliga och ekonomiska

förhållanden och omständigheterna i övrigt är lämplig att utöva verksamheten. Sökanden skall också visa att han har tillfredsställande lagringsmöjligheter. Vid tillståndsprövningen skall särskild hänsyn tas till om sökanden är laglydig och benägen att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna.

Utskottets bedömning

Utskottet är inte berett att ta något initiativ med anledning av motionerna 2000/01:So276 (m) yrkandena 1 och 2 samt 2000/01:So300 (m) yrkande 12, varför dessa avstyrks.

Övriga frågor

Motioner

I motion 2000/01:So369 av Rolf Olsson m.fl. (v) begärs att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att utarbeta en klarare definition av begreppet alkoholfritt i enlighet med vad i motionen anförs om att sätta gränsen till 0,50 volymprocent och därunder (yrkande 2). Motionärerna anser att det behövs en närmare definition om vad som skall få kallas alkoholfritt. De anser att även Sverige bör införa EU:s gräns för vad som anses som alkoholfritt, 0,50 volymprocent. Detta för med sig att exempelvis lättöl kommer att betraktas som en alkoholhaltig dryck och som det då kan vara olagligt att göra reklam för.

I motion 2000/01:So267 av Per Bill (m) yrkas att riksdagen beslutar att upphäva 6 kap. 9 § första stycket alkohollagen. Motionären anför att av alkohollagen framgår att man på serveringsställe där serveringstillstånd gäller inte får låta gästerna dricka andra alkoholdrycker än sådana som har serverats i enlighet med tillståndet. Enligt motionärens uppfattning bör en restaurang som har rätt att servera en viss alkoholdryck också ha rätt att – eventuellt mot ersättning – låta gästerna förtära motsvarande medhavda alkoholdrycker.

Bakgrund

I 1 kap. alkohollagen finns bestämmelser med definitioner av olika alkoholdrycker. Alkoholutredningen har i sitt betänkande Bestämmelser om alkoholdrycker (SOU 2000:59) lämnat förslag om ändrade definitioner för olika alkoholdrycker. Regeringen anför i proposition 2000/01:97 (s. 20) att Alkoholutredningens förslag kräver ytterligare utredning och att regeringen med hänsyn härtill väljer att återkomma till denna fråga vid ett senare tillfälle.

Enligt 6 kap. 9 § alkohollagen får på serveringsställe där serveringstillstånd gäller inte någon dricka eller tillåtas dricka andra alkoholdrycker än sådana som har serverats i enlighet med tillståndet. Detta gäller dock inte på hotellrum. Vidare framgår bl.a. att alkoholdrycker som inte får serveras i en lokal som avses i denna paragraf inte heller får förvaras i sådan lokal eller tillhörande utrymmen i annat fall än när det är uppenbart att drycken inte är av-

Utskottets bedömning

Regeringen har för avsikt att ytterligare utreda frågan om definitioner för olika alkoholdrycker. Utskottet anser att regeringens kommande förslag bör avvaktas och avstyrker därför motion 2000/01:So369 (v) yrkande 2.

Något initiativ från riksdagens sida bör, enligt utskottets mening, inte tas med anledning av motion 2000/01:So267 (m). Även denna motion avstyrks.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *inriktningen på den svenska alkoholpolitiken m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So55 yrkandena 1 och 2,
2000/01:So59 samt 2000/01:So201,

res. 1 (m)

res. 2 (fp)

2. beträffande *auktioner m.m. av alkoholdrycker*
att riksdagen med avslag på motion 2000/01:So58 yrkande 4 antar
5 kap. 3 § i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen
(1994:1738),)

3. beträffande *vidgad möjlighet till auktioner m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So55 yrkande 3 delvis och
2000/01:So206,

res. 3 (m)

4. beträffande *återförsäljning*
att riksdagen antar 4 kap. 1 § tredje stycket, 4 kap. 6 § andra stycket
och 5 kap. 1 § tredje stycket i regeringens förslag till lag om ändring i
alkohollagen (1994:1738),

5. beträffande *lördagsöppet*
att riksdagen med avslag på motionerna 2000/01:So56, 2000/01:So58
yrkande 1, 2000/01:So60, 2000/01:So61 yrkande 1, 2000/01:So62
samt 2000/01:So63 yrkande 1 godkänner regeringens förslag om de-
taljhandelsbolagets öppettider på lördagar i enlighet med avsnitt 4.2.2.
i propositionen,

res. 4 (v, kd, c, mp)

res. 5 (m) - motiv.

6. beträffande *rätt att överklaga*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So58 yrkande 2 och 2000/01:
So61 yrkande 2,

res. 6 (mp)

7. beträffande *serveringstider*

att riksdagen med avslag på motionerna 2000/01:So55 yrkande 4, 2000/01:So57 yrkande 1, 2000/01:So61 yrkande 3, 2000/01:So63 yrkande 2 och 2000/01:So300 yrkande 7 antar 6 kap. 4 § första stycket i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738),

res. 7 (m)

res. 8 (mp)

8. beträffande *allsidig matlagning m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So55 yrkandena 6–8, 2000/01:So57 yrkande 2, 2000/01:So300 yrkande 9, 2000/01:So317 och 2000/01:So347,

res. 9 (m)

9. beträffande *tillfälliga tillstånd*

att riksdagen med avslag på motion 2000/01:So55 yrkande 9 antar 6 kap. 5 § i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738),

res. 10 (m)

10. beträffande *serveringstillstånd vid vissa privata arrangemang*

att riksdagen med avslag på motion 2000/01:So58 yrkande 5 antar 6 kap. 1 § andra stycket i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738),

11. beträffande *lämplighetskravet*

att riksdagen med avslag på motionerna 2000/01:So55 yrkandena 10 och 11 delvis samt 2000/01:So300 yrkande 10 antar 7 kap. 8 § och 19 § 5 i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738),

res. 11 (m)

res. 12 (mp)

12. beträffande *anställd personal*

att riksdagen med avslag på motion 2000/01:So54 antar 6 kap. 3 § fjärde stycket i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738),

13. beträffande *representationsrätt*

att riksdagen avslår motion 2000/01:So55 yrkande 3 delvis,

res. 13 (m)

14. beträffande *restaurangrapporten*

att riksdagen avslår motion 2000/01:So61 yrkande 4,

res. 14 (mp)

15. beträffande *anmälningsplikt m.m.*

att riksdagen med avslag på motionerna 2000/01:So58 yrkande 3, 2000/01:So61 yrkande 5, 2000/01:So417, 2000/01:So429 samt 2000/01:Sf274 yrkandena 35 och 36 antar 5 kap. 6 § andra stycket, 6 kap. 1 a § och 7 kap. 13 § tredje stycket i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738),

res. 15 (mp)

16. beträffande *sanktion vid försummelse m.m.*
att riksdagen med avslag på motion 2000/01:So55 yrkande 11 delvis
antar 7 kap. 21 § andra stycket i regeringens förslag till lag om ändring
i alkohollagen (1994:1738),

res. 16 (m) – delvis

17. beträffande *ambulerande folkölsförsäljning*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So55 yrkande 12,

res. 16 (m) – delvis

18. beträffande *att bjuda underårig på alkoholdryck*
att riksdagen med avslag på motion 2000/01:So63 yrkande 3 antar
3 kap. 9 § tredje stycket och 10 kap. 6 § i regeringens förslag till lag
om ändring i alkohollagen (1994:1738),

res. 17 (mp)

19. beträffande *förslaget till lag om ändring i alkohollagen i övrigt*
att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i alkohollagen
(1994:1738) i övrigt i den mån det inte omfattas av vad utskottet hem-
ställt under tidigare moment,

20. beträffande *åldersgränser och detaljhandelsmonopolet*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So55 yrkande 13 och
2000/01:So57 yrkande 4,

res. 18 (m)

21. beträffande *alkoholreklam*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So55 yrkande 5, 2000/01:
So57 yrkande 3 och 2000/01:So300 yrkande 8,

res. 19 (m)

22. beträffande *partihandel m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So276 yrkandena 1 och 2
samt 2000/01:So300 yrkande 12,

res. 20 (m)

23. beträffande *övriga frågor*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So267 och 2000/01:So369
yrkande 2.

res. 21 (m)

Stockholm den 15 maj 2001

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

I beslutet har deltagit: Ingrid Burman (v), Chris Heister (m), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Rinaldo Karlsson (s), Chatrine Påls-son (kd), Leif Carlson (m), Conny Öhman (s), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Elisebeht Markström (s), Rolf Olsson (v), Lars Gustafsson (kd), Thomas Julin (mp), Kenneth Johansson (c), Catherine Persson (s), Lars Elinderson (m) och Harald Nordlund (fp).

1. Inriktningen på den svenska alkoholpolitiken m.m. (mom. 1)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Lars Elinderson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med ”Riksdagen har” och slutar med ”Motionen avstyrks.” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det stora alkoholproblemet i Sverige ”svartsprit”. Den växande ”svarta” marknaden gör att t.ex. ålderskontrollen på Systembolaget och på restaurangerna blir meningslös. De höga alkoholskattorna hindrar heller inte den som köper ”svartsprit”, utan ökar bara lönsamheten för alla parter på den ”svarta marknaden” och uppmuntrar därigenom till ytterligare olagliga affärer. Enligt utskottet bör målet för alkoholpolitiken vara att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar samtidigt som dess positiva sociala och livskvalitetshöjande effekter – när de brukas måttfullt – bejaktas. För att uppnå detta måste det goda bruket accepteras och inte motverkas av svårförståeliga restriktioner. Utskottet anser att endast då kan en effektiv alkoholpolitik som bidrar till att minska alkoholskador få en folklig förankring och förståelse. Enligt utskottets uppfattning kräver en ny alkoholpolitik en kombination av samverkande åtgärder. Onödiga begränsningar och krångel måste tas bort. Svartsprit och kriminalitet måste bekämpas genom förstärkta resurser till bl.a. tullen. Den legala och beskattade alkoholens tillgänglighet måste öka och dess pris sänkas. Enligt utskottet måste också hjälpen till missbrukarna förstärkas och effektiviseras. Det bästa sättet att få ett bättre förhållningssätt till alkohol är genom uthållig upplysning och information så att den enskilde känner sig delaktig i en politik som är förståelig. Utskottet anser vidare att ett mer positivt synsätt och en större öppenhet för andra länders traditioner måste till, särskilt om vi vill nyttja vårt ordförandeskap i EU för att påverka omvärlden. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So55 (m) yrkandena 1 och 2 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *inriktningen på den svenska alkoholpolitiken m.m.* att riksdagen med anledning av av motion 2000/01:So55 yrkandena 1 och 2 och med avslag på motionerna 2000/01:So59 samt 2000/01:So201 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Inriktningen på den svenska alkoholpolitiken m.m. (mom. 1)

Harald Nordlund (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med ”Riksdagen har” och slutar med ”Motionen avstyrks.” bort ha följande lydelse:

Utskottet vill understryka att svenska alkoholpolitiken syftar till att minska alkoholmissbruket och skadorna på grund av alkohol, här inräknat såväl

medicinska som sociala skador. Världshälsoorganisationen (WHO) har för ett par år sedan antagit en alkoholpolitisk aktionsplan som ger ett mycket starkt stöd för de principer som den svenska alkoholpolitiken vilar på. Enligt utskottet är det viktigaste som kan göras just nu för att begränsa folkhälso-skadorna av en ökad alkoholkonsumtion att sträva efter att upprätthålla den aktiva prispolitiken och detaljhandelsmonopolet så långt det är möjligt. Utskottet anser också att med tanke på tendensen till ökning av ungdomars konsumtion av alkohol är det synnerligen viktigt att prioritera det alkohol-förebyggande arbetet bland de yngre. Samtliga elever på mellanstadiet måste få droginformation, men även andra ålderskategorier bör komma i fråga för informationsinsatser. Enligt utskottet bör vidare Socialstyrelsen få i uppdrag att tillsammans med Folkhälsoinstitutet initiera hur arbetet med barn till missbrukare kan implementeras i olika ordinarie verksamheter inom social-tjänsten, skolan och hälso- och sjukvården. Utbildning av olika personal-grupper om dessa barns behov måste också komma till stånd. Langningen och annan missbruksfrämjande brottslighet måste också motverkas. Vidare anser utskottet att ökade resurser måste gå till vård av unga alkohol- och drogmisbrukare. Enligt utskottet bör vårdplatser på behandlingshem prioriteras för yngre och kommunerna måste köpa det antal platser som krävs. Utskottet anser också att det krävs kommunalt samarbete för att bättre utvärdera och mäta resultaten i ungdomsvården. Detta både för att få kontroll över kostnaderna samtidigt som vårdkvaliteten kan förbättras. Slutligen anser utskottet att också handeln med svartspirt måste motverkas. Enligt utskottet förs kampen mot svartspirten bäst genom polisiära åtgärder och informationskampanjer. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So59 (fp) ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *inriktningen på den svenska alkoholpolitiken m.m.* att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So59 och med avslag på motionerna 2000/01:So55 yrkandena 1 och 2 samt 2000/01:So201 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Vidgad möjlighet till auktioner m.m. (mom. 3)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Lars Elinderson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "Även motionerna" och slutar med "m.m. avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet finns det ingen alkoholpolitisk mening i att begränsa möjligheten att anordna sprit-, vin- och starkölsauktioner liksom möjligheten för provning av alkoholdrycker enbart till Systembolaget AB, utan även andra bör ges sådana möjligheter. Den nuvarande alkoholpolitiken tar inte hänsyn till globaliseringen där alla i dag enkelt kan resa utomlands för att delta på vinauktioner. Enligt utskottet skulle variation och ökade valmöjligheter skapas om vinauktioner tilläts utanför Systembolaget. Utöver de uppenbara fördelarna med att kunna utveckla och förenkla utövandet av det positiva

vinintresset skulle vinauktioner möjliggöra provning av flera årgångar av samma vin eller från samma vingårdar och ge möjligheter för dödsbon och konkursförvaltare att omsätta vinsamlingar till likvida medel. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So55 (m) yrkande 3 delvis och 2000/01:So206 (m) ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *vidgad möjlighet till auktioner m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So55 yrkande 3 delvis och 2000/01:So206 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Lördagsöppet (mom. 5)

Ingrid Burman (v), Chatrine Pålsson (kd), Rolf Olsson (v), Lars Gustafsson (kd), Thomas Julin (mp) och Kenneth Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med ”Enligt utskottet” och slutar med ”öppettider på lördagar” bort ha följande lydelse:

Utskottet avstyrker regeringens förslag om detaljhandelsbolagets öppethållande på lördagar. Några hållbara argument för lördagsöppet har enligt utskottet inte framkommit under den korta försöksperioden. Ett motiv som anges i propositionen för ett generellt lördagsöppet på Systembolaget är servicenivån och behovet av ökad legitimitet för Systembolaget. Av den aktuella forskarrapporten framgår att det redan finns ett gott förtroende hos allmänheten för dagens servicenivå, och tidigare undersökningar har visat att de allra flesta inte vill ha lördagsöppet om det resulterar i ökad misshandel. För utskottet innebär detta att det torde finnas ett mandat för att förlänga försöket med lördagsöppet för att verkligen säkerställa att några tydliga negativa följdverkningar inte uppstår. Forskarrapporten ger heller inte stöd för att lördagsöppna Systembutiker motverkar försäljning av svartsprit. Drygt 80 % av dem som köpt svartsprit angav att öppettiderna inte spelade någon roll. Däremot var priset en avgörande betydelse, vilket inte är förvånande. Mot denna bakgrund, och då det med all sannolikhet finns ett stort mörkertal vad gäller ökad misshandel och ökat rattfylleri, anser utskottet att riksdagen inte ska besluta om lördagsöppet på Systembolaget i hela landet utan förlänga försöksperioden ytterligare 1 år och under denna tid fortsätta att följa utvecklingen på samma sätt som nu gjorts. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 2000/01:So56 (c), 2000/01:So60 (v), 2000/01:So61 (mp) yrkande 1 och 2000/01:So62 (kd) och med anledning av motionerna 2000/01:So58 (s) yrkande 1 och 2000/01:So63 (fp, s, mp, kd, v) yrkande 1 ge regeringen till känna. Utskottet anser att riksdagen inte bör godkänna regeringens förslag om detaljhandelsbolagets öppettider på lördagar.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *lördagsöppet*

att riksdagen med bifall till motionerna 2000/01:So56, 2000/01:So60, 2000/01:So61 yrkande 1 och 2000/01:So62 samt med anledning av motionerna 2000/01:So58 yrkande 1 och 2000/01:So63 yrkande 1 *dels* inte godkänner regeringens förslag om detaljhandelsbolagets öppettider på lördagar i enlighet med avsnitt 4.2.2 i propositionen, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Lördagsöppet (mom. 5, motiveringen)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Lars Elinderson (alla m) anser att den del av utskottets bedömning som på s. 19 börjar med ”Enligt utskottet” och slutar med ”vad gäller öppethållande.” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet är det av vikt att den illegala handeln med alkoholdrycker kraftfullt motverkas. Skall denna kamp nå framgång måste fler människor välja att handla legal framför illegal alkohol. Utskottet vidhåller att en väg att uppnå detta kan vara att öka tillgängligheten till legal alkohol. Utskottet anser att det sker bäst genom att detaljhandelsmonopolet avskaffas och att i stället en rätt att försälja alkoholdrycker genom licensierade butiker införs. Ett steg på vägen är dock att Systembolagets service förbättras t.ex. vad gäller öppethållande.

6. Rätt att överklaga (mom. 6)

Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med ”Utskottet delar” och slutar med ”yrkande 2 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet bör rätten att överklaga beslut om serveringstillstånd utvidgas. Även om kommunaliseringen i stort måste anses som lyckad torde vid dessa ärenden finnas en risk för godtycke eller hänsyn till andra mål än alkoholpolitiska, liksom för jäv. Om en kommun således har underlåtit att fatta eller har fattat olämpliga eller oriktiga principiella beslut i alkoholserveringsärenden bör, enligt utskottet, därför en rätt att överklaga dessa beslut ges till berörda lokala myndigheter inklusive socialtjänsten, samt länsstyrelserna. Utskottet anser även att rättssäkerhetsprinciper i allmänhet bjuder att utvidga överklaganderätten i ärenden rörande serveringstillstånd. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag i enlighet med det anförda. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So61 (mp) yrkande 2 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. *beträffande rätt att överklaga*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So61 yrkande 2 och med avslag på motion 2000/01:So58 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Serveringstider (mom. 7)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Lars Elinderson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med ”Enligt utskottets” och slutar med ”yrkande 7 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att riksdagen bör avslå regeringens förslag vad gäller serveringstider. Enligt utskottets uppfattning måste det vara bättre att tillåta lagliga restauranger – även med alkoholserving – att ha öppet när och om det finns en efterfrågan än att genom skärpta regler driva fram en expansion av verksamhet med svartklubbskaraktär med allt vad det innebär av kriminalitet. Det är angeläget att restauranger kan stänga under lugna former efter det att alkoholservingen har avslutats. Enligt utskottets mening bör därför reglerna om restaurangers stängningstider avskaffas helt. Stängningstiden skall således vara en angelägenhet för respektive restaurangägare. Utskottet anser inte heller att det finns någon anledning att i lag reglera när på dagen alkoholserving får börja. Det upplevs endast som otillbörligt förmynderi att staten bestämmer att ingen får serveras alkohol före klockan 11.00. Enligt utskottet bör därför även denna reglering avskaffas. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So55 (m) yrkande 4, 2000/01:So57 (m) yrkande 1 och 2000/01:So300 (m) yrkande 7 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. *beträffande serveringstider*

att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So55 yrkande 4, 2000/01:So57 yrkande 1 och 2000/01:So300 yrkande 7 och med avslag på motionerna 2000/01:So61 yrkande 3 och 2000/01:So63 yrkande 3 *dels* avslår 6 kap. 4 § första stycket i regeringens förslag om lag om ändring i alkohollagen (1994:1738), *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Serveringstider (mom. 7)

Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med ”Enligt utskottets” och slutar med ”yrkande 7 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet avstyrker regeringens förslag vad gäller serveringstider. Enligt utskottet bör i alkohollagen införas en bestämmelse som sätter klockan 3.00 som yttersta tidsgräns för servering av alkoholdrycker i lokaler med serve-

ringstillstånd. Enligt utskottet bör behovet av lugn och trygghet i storstädernas centrala delar väga tyngre än vissa människors önskan att bli serverade alkohol mellan 3.00 och 5.00 på natten. Utskottet vill också påminna om att polisen i Stockholm har rekommenderat förslaget om stopptiden klockan 3.00 och att det inte finns någon motsättning mellan en yttersta stopptid klockan 3.00 och propositionens förslag om ett uppdrag till Folkhälsoinstitutet att verka för allmänt tidigare restaurangvanor. Enligt utskottet bör således i denna del förslaget i lagrådsremissen till den aktuella propositionen genomföras. Utskottet anser även att de i alkohollagen angivna serveringstiderna, med tanke på ungdomsfylleriet, bör utsträckas att gälla för folköl. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med ett förslag i enlighet härmed. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So61 (mp) yrkande 3 och 2000/01:So63 (fp, s, mp, kd, v) yrkande 2 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. *beträffande serveringstider*

att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So61 yrkande 3 och 2000/01:So63 yrkande 2 samt med avslag på motionerna 2000/01:So55 yrkande 4, 2000/01:So57 yrkande 1 och 2000/01:So300 yrkande 7 *dels* avslår 6 kap. 4 § första stycket i regeringens förslag om lag om ändring i alkohollagen (1994:1738), *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Allsidig matlagning m.m. (mom. 8)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Lars Elinderson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med ”Enligt utskottet” och slutar med ”(kd) avstyrks” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning har starka gemenskaper och goda sociala miljöer betydelse vid alkoholförtäring, då de minskar risken för både missbruk och våldsamheter. Förbättrade förutsättningar att under kontrollerade former servera vin, öl och sprit till rimliga priser, möjliggör för restauranger att ersätta drickande i avskildhet och utan social kontroll. Enligt utskottet bör alkoholpolitiken därför förändras i syfte att ge människor bättre möjligheter att umgås på restauranger, pubar och barer. Utskottet anser att det med nuvarande reglering i alkohollagen om allsidig matlagning och mattvång är svårt för nya typer av restauranger att etablera sig. Möjligheten att serveras alkohol på en kvarterspub saknas i stor utsträckning, varför svenskarna dricker hemma innan de går ut. Konsumtionen blir därför ofta högre än om det hade varit möjligt att besöka en enkel bar. Enligt utskottet bör mattvånget därför avskaffas.

Utskottet anser vidare att möjligheterna att servera vin och starköl i foajé till teater eller konsertlokal under pauser i föreställningen bör utökas till att även gälla spritdrycker samt också tillåta servering såväl före som efter föreställningen. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion-

erna 2000/01:So55 (m) yrkandena 6–8, 2000/01:So57 (m) yrkande 2, 2000/01:So300 (m) yrkande 9 och 2000/01:So317 (s) ge regeringen till känna. 2000/01:SoU19

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *allsidig matlagning m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So55 yrkandena 6–8, 2000/01:So57 yrkande 2, 2000/01:So300 yrkande 9 och 2000/01:So317 samt med avslag på motion 2000/01:So347 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Tillfälliga tillstånd (mom. 9)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Lars Elinderson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar med ”Enligt utskottet” och slutar med ”yrkande 9 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet avstyrker den föreslagna skärpningen av alkohollagen som innebär att innehavare av tillfälligt tillstånd för servering i slutet sällskap endast får köpa spritdrycker, vin och starköl hos Systembolaget AB. Enligt utskottet är detta ett otillbörligt ingrepp i konkurrensen som saknar alkoholpolitisk betydelse. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So55 (m) yrkande 9 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *tillfälliga tillstånd*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So55 yrkande 9 *dels* avslår 6 kap. 5 § i regeringens förslag om lag om ändring i alkohollagen (1994:1738), *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Lämplighetskravet (mom. 11)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Lars Elinderson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 29 börjar med ”Enligt utskottet” och slutar med ”yrkande 10 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottets uppfattning är att de krav alkohollagen ställer på restaurangägare skall vara tydliga och relevanta. Serveringstillstånd skall således meddelas den som med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är lämplig att utöva verksamheten. Vid tillståndsprövningen bör endast hänsyn tas till om sökanden är laglydig och benägen att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna samt har kunskaper i alkohollagstiftningen. I annat fall öppnas för ett omfattande kommunalt godtycke. Enligt utskottets mening skall tillstånd alltid ges om det inte finns något som tydligt talar däremot. Bevisbördan för att någon eventuellt är olämplig skall ligga på kommunen. Det är viktigt att tillståndet kan återkallas både snabbt

och effektivt i de fall verksamheten inte sköts när den väl har kommit i gång. För att det skall kunna ske måste kontrollen av att tillståndshavarna följer befintliga regler bli mera effektiv. Enligt utskottet är det inte rimligt att brott mot brandskyddsföreskrifter eller tillåtande av brottslig verksamhet i övrigt kopplas till denna tillståndsgivning. Regler som krav på bokföringskunskap fyller enligt utskottet heller ingen alkoholpolitisk uppgift. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So55 (m) yrkandena 10 och 11 delvis samt 2000/01:So300 (m) yrkande 10 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *lämplighetskravet*

att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So55 yrkandena 10 och 11 delvis samt 2000/01:So300 (m) yrkande 10 *dels* avslår 7 kap. 8 och 19 §§ 5 i regeringens förslag om lag om ändring i alkohollagen (1994:1738), *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Lämplighetskravet (mom. 11)

Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 29 börjar med ”Enligt utskottet är det självklart” och slutar med ”yrkande 10 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottets uppfattning är att ett serveringstillstånd skall återkallas både snabbt och effektivt i de fall verksamheten inte sköts när den väl har kommit i gång. För att det skall kunna ske måste kontrollen av att tillståndshavarna följer befintliga regler bli mera effektiv. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So55 (m) yrkande 11 delvis ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *lämplighetskravet*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So55 yrkande 11 delvis och med avslag på motionerna 2000/01:So55 yrkande 10 och 2000/01:So300 (m) yrkande 10 *dels* antar 7 kap. 8 och 19 §§ 5 i regeringens förslag om lag om ändring i alkohollagen (1994:1738), *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

13. Representationsrätt (mom. 13)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Lars Elinderson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar med ”Enligt utskottet” och slutar med ”3 delvis avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att de representationsregler som gäller för näringslivet i övrigt också bör gälla partihandlare. Alkohollagens regler för varuprover bör

därför lättas upp. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag i enlighet härmed. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So55 (m) yrkande 3 delvis ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *representationsrätt*
att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So55 yrkande 3 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

14. Restaurangrapporten (mom. 14)

Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar med ”Enligt utskottet” och slutar med ”yrkande 4 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att restaurangrapporten bör avlämnas två gånger per år för att säkra en kontinuerlig uppföljning i enlighet med vad flera tunga remissinstanser önskat. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So61 (mp) yrkande 4 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *restaurangrapporten*
att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So61 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Anmälningssplikt m.m. (mom. 15)

Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 37 börjar med ”Ett av den” och slutar med ”36 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att riksdagen bör anta regeringens förslag att införa en anmälningssplikt m.m. för den som bedriver detaljhandel eller servering av öl. Utskottet anser dock att lagstiftningen på området ytterligare bör ses över. Enligt utskottets mening är en anmälan i detta sammanhang ett alltför svagt instrument för att få bukt med folkölsproblematiken och detaljhandelns bristande ålderskontroll. Enligt utskottet bör i stället tillstånd för försäljning av folköl snarast återinföras. Ett sådant tillstånd bör sökas aktivt och sökanden debiteras motsvarande avgift. Ett försäljningstillstånd bör enligt utskottet vidare vara tidsbegränsat så att det blir återkommande omprövningar av detta. I den mån försäljning sker till barn och ungdom anser utskottet att tillståndet skall dras in eller att handlaren nekas förnyat tillstånd. Utskottet anser i övrigt att det behövs skärpta och tydliga regler som styr folkölsförsäljningen. Om försäljningen av folköl skall finnas kvar utanför Systembolagets butiker, så måste försäljningen ske i butiker med ett brett livsmedelssortiment. För att det skall vara verkningfullt med regler om folkölsförsäljning måste även reglerna för kontrollverksamheten ses över och bli tydliga samt även skärpas. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med förslag i enlighet härmed. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av

dels att utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *anmälningsplikt m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So61 yrkande 5, 2000/01:So429 och 2000/01:Sf274 yrkandena 35 och 36 samt med avslag på motionerna 2000/01:So58 yrkande 3 och 2000/01:So417 *dels* antar 5 kap. 6 § andra stycket, 6 kap. 1 a § och 7 kap. 13 § tredje stycket i regeringens förslag om lag om ändring i alkohollagen (1994:1738), *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

16. Sanktion vid försummelse m.m. (mom. 16 och 17)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Lars Elinderson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 37 börjar med ”Utskottet delar” och på s. 38 slutar med ”yrkande 12 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet avstyrker regeringens förslag att förlänga förbudstiden för försäljning eller servering av folköl. Utskottet vill understryka att en absolut nödvändig förutsättning för kommunerna att få ta ut en tillsynsavgift är att tillsyn de facto bedrivs i kommunen. Mot den bakgrunden anser utskottet inte det lämpligt att, som regeringen gör, föreslå en straffskärpning från sex till tolv månader vid upprepad eller allvarlig försummelse. Resultatet av den skärpta tillsynen och samarbetet med handeln bör först värderas innan en eventuell sanktionsskärpning föreslås.

Enligt utskottet kan rätten till ölförsäljning i samband med ambulerande korvförsäljning eller liknande inte vara ett så stort problem att den bör avskaffas. En möjlighet till denna typ av ambulerande folkölsförsäljning bör således finnas kvar i alkohollagen. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med förslag i enlighet härmed. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So55 (m) yrkandena 11 delvis och 12 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *sanktion vid försummelse m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So55 yrkande 11 delvis *dels* avslår 7 kap. 21 § andra stycket i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *ambulerande folkölsförsäljning*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So55 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 39 börjar med "Utskottet ställer" och slutar med "det anförda" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att bestämmelsen om att bjuda ungdomar på alkohol (3 kap. 9 § alkohollagen) bör preciseras, så att avsikten uppnås att ge barn och unga en alkoholfri uppväxt. Bestämmelsen bör därför få en annan utformning än vad regeringen föreslagit. I alkoholutredningens betänkande föreslogs att servering till ungdomar för förtäring på stället endast skulle kunna ske "i obetydlig omfattning". I propositionen har regeringen valt en annan formell lösning. Där föreslås att servering inte skall kunna ske, om det med hänsyn till den bjudnes ålder och omständigheterna i övrigt är "uppenbart oförsvarligt". Varför regeringen har frångått utredningens förslag framgår inte av propositionen. Det synes som om formuleringen i propositionen skulle kunna medge betydligt mer omfattande servering till unga än den formulering som föreslogs av utredningen. Utskottet föreslår därför att alkoholutredningens förslag läggs till grund för lagstiftning i detta fall och att det således i den aktuella bestämmelsen anges att endast servering i "obetydlig omfattning" skall vara tillåten i fråga om ungdomar. Regeringen bör snarast återkomma med ett lagförslag i enlighet härmed. Vad utskottet nu anført bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So63 (fp, s, mp, kd, v) yrkande 3 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande att bjuda underårig på alkoholdryck
att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So63 yrkande 3 *dels*
antar 3 kap. 9 § tredje stycket i regeringens förslag till lag om ändring
i alkohollagen, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført.

18. Åldersgränser och detaljhandelsmonopolet (mom. 20)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Lars Elinderson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 40 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "yrkande 4 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Personer som har uppnått 18 års ålder är valbara till riksdagen, har rösträtt, rätt att ta körkort, rätt att ingå äktenskap och rätt att förtära alkoholdrycker på restauranger och barer m.m. Utskottet anser det uppenbart ologiskt och svårbegripligt att åldersgränsen för inköp av alkohol på Systembolaget inte sammanfaller med myndighetsåldern i övrigt. Därigenom minskas trovärdigheten i alkoholpolitiken i övrigt och särskilt de ungas förståelse för den. Därmed minskar också möjligheterna att förebygga ett skadligt alkoholbruk. Utskottet anser därför att åldersgränsen bör justeras och motsvara myndighetsåldern. Med en sådan justering skulle problemen med överlämnande av gåva, lån eller att bjuda på spritdrycker, vin eller starköl avsevärt reduceras. Enligt

utskottet skulle en ökad tillgänglighet till legal alkohol genom att Systembolagets monopol avvecklas i första hand för öl och vin sannolikt förstärka trenden från konsumtion av oregistrerad och illegal alkohol till registrerad alkoholkonsumtion och därmed också minska kriminaliteten. Inledningsvis bör starköl och vin kunna säljas utanför Systembolaget i licensierade butiker. I ett senare skede bör enligt utskottets uppfattning även starksprit kunna omfattas av licensieringsmöjligheten och Systembolaget kan avvecklas eller försäljas. Utskottets uppfattning är även att ett uppfyllande av kraven på icke-diskriminering förutsätter att Systembolagets monopol avvecklas successivt. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So55 (m) yrkande 13 och 2000/01:So57 (m) yrkande 4 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. *beträffande åldersgränser och detaljhandelsmonopolet*
att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So55 yrkande 13 och 2000/01:So57 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

19. Alkoholreklam (mom. 21)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Lars Elinderson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 42 börjar med ”Utskottet vidhåller” och på s. 43 slutar med ”därför avstyrkas” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att reglerna i alkohollagen om marknadsföring på serveringsställen samt prissättning av alkoholdrycker på restauranger bör utmönstras ur lagstiftningen som exempel på onödig byråkrati. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag i enlighet härmed. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So55 (m) yrkande 5 och 2000/01:So300 (m) yrkande 8 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. *beträffande alkoholreklam*
att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So55 yrkande 5 och 2000/01:So300 yrkande 8 samt med avslag på motion 2000/01:So57 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

20. Partihandel m.m. (mom. 22)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Lars Elinderson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 44 börjar med ”Utskottet är” och slutar med ”dessa avstyrks” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet är det omöjligt att frammana annat än en helt artificiell marknad med nuvarande konstruktion vad gäller partihandel. Upphandling

av produkter bedöms fortfarande mot en på förhand av Systembolaget uppgjord produktplan. En generell effekt av nuvarande reglering är att etablerade företag och produkter gynnas på bekostnad av nya. Detta genom att stor volym är ett krav för att få finnas kvar på Systembolagets hyllor. Konkurrensen minskar därigenom och inget egentligt värde fästes heller vid varumärken och liknande. Rättssäkerheten för den enskilde importören blir enligt utskottet liten. Det måste i princip finnas ett formellt fel i handläggningen för att Alkoholsortimentsnämnden skall kunna ingripa. Utskottet anser att regeringen bör lägga fram förslag till ändring i syfte att skapa en bättre fungerande marknad för partihandel med alkoholdrycker. Enligt utskottets uppfattning löses problemen långsiktigt bäst genom en avveckling av Systembolagets monopol till förmån för ett system där licensierade butiker får sälja alkoholdrycker. Utskottet anser vidare att kravet på tillverkningsstillstånd enligt alkohollagen bör avvecklas. Samma skäl som motiverade avskaffandet av tillståndskravet vid partihandel, har enligt utskottet även bäring på systemet för tillverkningsstillstånd. En samordning bör även här kunna sökas i första hand med skattekontrollen. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So276 (m) yrkandena 1 och 2 samt 2000/01: So300 (m) yrkande 12 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *partihandel m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So276 yrkandena 1 och 2 samt 2000/01:So300 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

21. Övriga frågor (mom. 23)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Lars Elinderson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 45 börjar med ”Regeringen har” och slutar med ”motion avstyrks” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet framgår av alkohollagen 6 kap. 9 § första stycket att man på serveringsställe där serveringstillstånd gäller inte får låta gästerna dricka andra alkoholdrycker än sådana som har serverats i enlighet med tillståndet. Det hindrar i praktiken att gäster på restauranger själva tar med sig svåråtkomliga årgångsviner, för att serveras till maten t.ex. vid firandet av en födelsedag på en restaurang som har tillstånd att servera vin. Enligt utskottet bör en restaurang som har rätt att servera en viss alkoholdryck också ha rätt att – eventuellt mot ersättning – låta gästerna förtära motsvarande medhavda alkoholdrycker. Det möjliggör att en bättre vinkultur kan etableras på många restauranger, till gagn bl.a. för arbetet med att ge svenska folket ett mera naturligt förhållande till alkoholen. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So267 (m) ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

2000/01:SoU19

23. beträffande *övriga frågor*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So267 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Särskilt yttrande

Allsidig matlagning

Chatrine Pålsson och Lars Gustafsson (båda kd) anför:

Vi vill framhålla att små gårdsföretag med uppfödning av exempelvis getter och får ofta i gårdsbutiker säljer ostprodukterna som görs av mjölken från djuren. Verksamheten bidrar till att landsbygden lever och att landskapet hålls öppet och gynnar även turism och näringsliv. En del av dessa producenter har framfört önskemål om att få servera smakbitar av sina ostar med litet vin, men pekat på att alkohollagstiftningen inte ger möjlighet till servering av vin, om man inte har allsidig servering av mat. Enligt vår mening är detta i första hand inte en alkohollagpolitisk utan snarare en kulturfråga som bör kunna lösas inom ramen för den befintliga alkohollagstiftningen.

2.1 Förslag till lag om ändring i alkohollagen
(1994:1738)

Härigenom föreskrivs i fråga om alkohollagen (1994:1738)¹

dels att 12 kap. 4 och 8–10 §§ skall upphöra att gälla,

dels att i 2 kap. 1, 3 och 5 §§, 7 kap. 3, 4, 18 och 22 §§ och 8 kap. 1 och 5 §§ ordet ”Alkoholinspektionen” skall bytas ut mot ”Statens folkhälsoinstitut”,

dels att den nuvarande 12 kap. 7 § skall betecknas 12 kap. 4 §,

dels att 3 kap. 9 §, 4 kap. 1, 5 och 6 §§, 5 kap. 1, 3 och 6 §§, 6 kap. 1 och 3–5 §§, 7 kap. 5, 8, 13, 19 och 21 §§, 8 kap. 2 §, 9 kap. 2 §, 10 kap. 3 och 5–7 §§ och 12 kap. 1–3, 5 och 6 §§ samt punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1999:1001) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 6 kap. 1 a § och 8 kap. 5 a §, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***3 kap.**

9 §

Det är förbjudet att som ombud eller på därmed jämförligt sätt anskaffa alkoholdrycker till den som enligt 8 § inte har rätt att få sådan vara utlämnad till sig. Det är också förbjudet att i större omfattning tillhandagå annan med att anskaffa alkoholdrycker.

Spritdrycker, vin eller starköl får inte överlämnas som gåva eller lån till den som inte har fyllt 20 år. Öl får inte överlämnas som gåva eller lån till den som inte har fyllt 18 år. *Vad nu sagts gäller inte när någon bjuder av en alkoholdryck för förtäring på stället.*

Spritdrycker, vin eller starköl får inte överlämnas som gåva eller lån till den som inte har fyllt 20 år. Öl får inte överlämnas som gåva eller lån till den som inte har fyllt 18 år.

Andra stycket gäller inte när någon bjuder på en alkoholdryck för förtäring på stället. Spritdrycker, vin eller starköl får dock inte bjudas den som inte fyllt 20 år, om det med hänsyn till den bjudnes ålder och omständigheterna i övrigt är uppenbart oförsvarligt. Detsamma gäller i fråga om öl beträffande den som inte fyllt 18 år.

¹ Senaste lydelse av
2 kap. 1 § 1996:940
7 kap. 3 § 1999:1001
7 kap. 18 § 1999:1001
7 kap. 22 § 1999:1001
8 kap. 1 § 1999:1001

8 kap. 5 § 1999:1002
12 kap. 8 § 2000:483
12 kap. 8 a § 2000:483

4 kap.
1 §²

Partihandel med spritdrycker, vin eller starköl får bedrivas endast av den som har godkänts som upplagshavare eller registrerats som varumottagare för sådana varor enligt 9 eller 12 § lagen (1994:1564) om alkoholskatt. Av detta följer att rätten till partihandel endast avser den dryck som omfattas av godkännandet som upplagshavare eller registrering som varumottagare enligt bestämmelserna i lagen om alkoholskatt.

Utöver vad som anges i första stycket får partihandel med spritdrycker, vin och starköl bedrivas av detaljhandelsbolaget i enlighet med vad som anges i 5 kap. 1 § tredje stycket.

Trots bestämmelserna i första stycket får innehavare av serveringstillstånd sälja enstaka varor som omfattas av tillståndet till någon som har rätt att bedriva partihandel med sådana varor.

5 §³

Den som är berättigad att bedriva partihandel får sälja varorna till detaljhandelsbolaget, till annan som är berättigad att bedriva partihandel med motsvarande varor och till den som har meddelats serveringstillstånd för sådana varor. Den som är berättigad att bedriva partihandel får också exportera varorna eller sälja dem till den som fått sådant särskilt tillstånd till inköp av varorna som avses i 4 §. Försäljning får även ske till den som har tillstånd enligt lagen (1999:446) om proviantering av fartyg och luftfartyg.

Den som har rätt att bedriva partihandel får sälja varorna till detaljhandelsbolaget, till annan som har rätt att bedriva partihandel med motsvarande varor och till den som har meddelats serveringstillstånd för sådana varor. Detta gäller dock inte i fråga om sådant serveringstillstånd som endast avser servering i slutet sällskap vid ett enstaka tillfälle eller under en enstaka tidsperiod. Den som har rätt att bedriva partihandel får också exportera varorna eller sälja dem till den som fått sådant särskilt tillstånd till inköp av varorna som avses i 4 §. Försäljning får även ske till den som har tillstånd enligt lagen (1999:446) om proviantering av fartyg och luftfartyg.

Endast den som är berättigad att bedriva partihandel får omförpacka eller buteljera varorna.

Endast den som har rätt att bedriva partihandel får förpacka om eller buteljera varorna.

² Senaste lydelse 1999:1001

³ Senaste lydelse 1999:1001

Överlåts rörelse *vari* ingår verksamhet som är tillståndspliktig enligt denna lag eller för vilken det krävs godkännande eller registrering som anges i 1 § första stycket, får överlåtaren sälja sitt lager av spritdrycker, vin eller starköl till sin efterträdare, om denne har beviljats tillstånd som gäller för verksamheten eller, i fråga om partihandel, *är berättigad* att bedriva verksamheten.

Konkursbo eller dödsbo får utan hinder av bestämmelserna i denna lag sälja spritdrycker, vin eller starköl till den som *är berättigad* att bedriva partihandel med sådana drycker eller till detaljhandelsbolaget. Motsvarande gäller då en verksamhet måste avvecklas till följd av att tillståndet eller godkännande eller registrering som avses i 1 § första stycket återkallats eller att det finns andra tvingande skäl.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller i tillämpliga delar även i fråga om öl.

6 §⁴
Överlåts *en* rörelse *där det* ingår verksamhet som är tillståndspliktig enligt denna lag eller för vilken det krävs godkännande eller registrering som anges i 1 § första stycket, får överlåtaren sälja sitt lager av spritdrycker, vin eller starköl till sin efterträdare, om denne har beviljats tillstånd som gäller för verksamheten eller, i fråga om partihandel, *har rätt* att bedriva verksamheten.

Ett konkursbo eller dödsbo *eller, i fråga om utmätt egendom, en kronofogdemyndighet* får utan hinder av bestämmelserna i denna lag sälja spritdrycker, vin eller starköl till den som *har rätt* att bedriva partihandel med sådana drycker eller till detaljhandelsbolaget. Motsvarande gäller då en verksamhet måste avvecklas till följd av att tillståndet eller godkännande eller registrering som avses i 1 § första stycket återkallats eller att det finns andra tvingande skäl.

5 kap.

1 §⁵

För detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl skall det finnas ett särskilt för ändamålet bildat aktiebolag (detaljhandelsbolaget), som staten äger.

Detaljhandelsbolaget får inte exportera eller tillverka drycker som anges i första stycket. Detaljhandelsbolaget får importera sådana drycker endast för att kunna fullgöra den skyldighet som anges i 5 §.

Detaljhandelsbolaget får inte bedriva annan partihandel än försäljning till dem som har serveringstillstånd.

Detaljhandelsbolaget får inte bedriva annan partihandel än försäljning till dem som har serveringstillstånd. *Vad nu sagts gäller inte försäljning av enstaka partier av varor till någon som har rätt att bedriva partihandel.*

Bestämmelser om detaljhandelsbolagets verksamhet och drift samt om särskild kontroll från statens sida skall tas in i ett avtal som upprättas mellan staten och bolaget.

⁴ Senaste lydelse 1999:1001

⁵ Senaste lydelse 1999:1001

Försäljning får ske antingen som försäljning till avhämtning eller genom försändning på rekvisition.

3 §

Försäljning får ske antingen som försäljning till avhämtning eller genom försändning på rekvisition. *Försäljning får även ske vid auktion av spritdrycker, vin och starköl för annans räkning enligt riktlinjer i avtalet mellan staten och detaljhandelsbolaget.*

Detaljhandelsbolaget får utan hinder av 6 kap. 1 § första stycket bedriva provning av alkohol-drycker för allmänheten enligt riktlinjer i avtalet mellan staten och bolaget.

Detaljhandel med öl är, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, tillåten under villkor att verksamheten bedrivs i en lokal som är godkänd som livsmedelslokal enligt bestämmelser vilka meddelats med stöd av 22 § tredje stycket livsmedelslagen (1971:511) samt att försäljning av matvaror bedrivs i lokalen. Utan hinder av vad nu sagts får detaljhandel med öl bedrivas av detaljhandelsbolaget samt av tillverkare av öl *eller lättdrycker.*

6 §

Detaljhandel med öl är, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, tillåten under villkor att verksamheten bedrivs i en lokal som är godkänd som livsmedelslokal enligt bestämmelser vilka meddelats med stöd av 22 § tredje stycket livsmedelslagen (1971:511) samt att försäljning av matvaror bedrivs i lokalen. Utan hinder av vad nu sagts får detaljhandel med öl bedrivas av detaljhandelsbolaget samt av tillverkare av öl.

Den som bedriver detaljhandel med öl skall anmäla verksamheten hos den kommun där försäljningen sker. Anmälan skall göras senast när verksamheten påbörjas.

Den som bedriver detaljhandel med öl skall utöva särskild tillsyn (egentillsyn) över försäljningen. För tillsynen skall det finnas ett för verksamheten lämpligt program.

Servering av spritdrycker, vin och starköl får ske endast om tillstånd har meddelats (serveringstillstånd).

Servering av öl är, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, tillåten under villkor att verksamheten bedrivs i en lokal som är godkänd som livsmedelslokal enligt bestämmelser vilka meddelats med stöd av 22 § tredje stycket livsmedelslagen (1971:511) samt att servering av mat samtidigt bedrivs i lokalen.

Utan hinder av vad som föreskrivs i andra stycket får öl serveras av den som enligt 23 § nämnda lag har meddelats särskilt tillstånd att yrkesmässigt hantera livsmedel samt av den som har meddelats serveringstillstånd.

Serveringstillstånd krävs dock inte för servering som ordnas

1. utan vinstintresse,
2. i andra lokaler än där det bedrivs yrkesmässig försäljning av alkoholdrycker eller lättdrycker,
3. vid ett enstaka tillfälle för vissa i förväg bestämda personer, och
4. utan annan kostnad för deltagarna än kostnaden för inköp av dryckerna.

1 a §

Servering av öl är, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, tillåten om verksamheten bedrivs i en lokal som är godkänd som livsmedelslokal enligt bestämmelser som meddelats med stöd av 22 § tredje stycket livsmedelslagen (1971:511) och där mat samtidigt serveras.

Utan hinder av första stycket får öl serveras i sådana fall som anges i 1 § andra stycket samt av den som har serveringstillstånd.

Den som bedriver servering av öl skall anmäla verksamheten hos den kommun där försäljningen sker. Anmälan skall göras senast när verksamheten påbörjas. Vad nu sagts gäller inte i fall som avses i 1 § andra stycket eller den som har serveringstillstånd.

Den som är anmälningsskyldig enligt tredje stycket skall utöva särskild tillsyn (egentillsyn) över serveringen. För tillsynen skall det finnas ett för verksamheten lämpligt program.

⁶ Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket upphävs.

3 §

På serveringsställe där serveringstillstånd gäller skall tillståndshavaren eller av honom utsedd serveringsansvarig person utöva tillsyn över serveringen och vara närvarande under hela serveringstiden.

Den som är serveringsansvarig skall med hänsyn till sina egenskaper och övriga omständigheter vara lämplig för uppgiften.

Tillståndshavaren skall till tillståndsmyndigheten anmäla den eller de personer som har utsetts att ansvara för alkoholservingen.

För servering av spritdrycker, vin eller starköl får endast *anlitas personal* som är anställd av tillståndshavaren. Restaurangskolor med serveringstillstånd får dock i utbildningssyfte anlita restaurangskolans elever.

För servering av spritdrycker, vin och starköl får endast *sådan personal anlitas* som är anställd av tillståndshavaren *eller som är inhyrd från ett bemanningsföretag*. Restaurangskolor med serveringstillstånd får dock i utbildningssyfte anlita restaurangskolans elever.

4 §

Om inte tillståndsmyndigheten beslutar annat får servering av *öl påbörjas tidigast klockan 07.00 och servering av andra alkoholdrycker tidigast klockan 11.00. Om inte tillståndsmyndigheten beslutar annat skall servering av alkoholdrycker avslutas senast klockan 01.00. Vad nu sagts gäller inte för hotellrum med minibar.*

Om inte tillståndsmyndigheten beslutar annat får servering av *spritdrycker, vin och starköl påbörjas tidigast klockan 11.00 och avslutas senast klockan 01.00. Vid prövningen skall risken för alkoholpolitiska olägenheter särskilt beaktas.*

Serveringsställe skall vara utrymt senast 30 minuter efter serveringstidens utgång.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte hotellrum med minibar.

5 §⁷

Den som har serveringstillstånd får köpa spritdrycker, vin och starköl som behövs för rörelsen endast av *någon som är berättigad* att bedriva partihandel med varan eller av detaljhandelsbolaget.

Den som har serveringstillstånd får köpa spritdrycker, vin och starköl som behövs för rörelsen endast av *den som har rätt* att bedriva partihandel med varan eller av detaljhandelsbolaget. *Den som har tillstånd för servering i slutet sällskap vid ett enstaka tillfälle eller under en enstaka tidsperiod får dock göra motsvarande inköp endast hos detaljhandelsbolaget.*

⁷ Senaste lydelse 1999:1001

7 kap.
5 §

Serveringstillstånd kan meddelas för servering till allmänheten eller i förening, företag eller annat slutet sällskap. Tillstånd kan avse servering året runt, årligen *under* en viss tidsperiod, under en enstaka tidsperiod eller vid ett enstaka tillfälle.

Tillstånd, som avser servering året runt eller årligen under en viss tidsperiod gäller tills vidare. Tillståndsmyndigheten får dock om det finns särskilda skäl begränsa tillståndets giltighet till viss tid.

I samband med beslut om serveringstillstånd eller senare får tillståndsmyndigheten meddela de villkor som behövs.

8 §

Tillstånd för servering till allmänheten året runt eller årligen under viss tidsperiod får meddelas endast om serveringsstället har ett kök för allsidig matlagning och tillhandahåller lagad mat. Serveringsstället skall ha ett med hänsyn till omständigheterna tillräckligt antal sittplatser för gäster.

Tillstånd för servering till allmänheten under en enstaka tidsperiod eller vid ett enstaka tillfälle får meddelas om serveringsstället tillhandahåller lagad mat. Detsamma gäller beträffande tillstånd för servering i slutet sällskap.

Om det finns en drinkbar skall den vara en mindre väsentlig del av serveringsstället, inrättad i nära anslutning till matsal.

Utan hinder av första och andra styckena får tillstånd meddelas för servering av vin och starköl i foajé till teater eller konsertlokal. Servering får dock endast ske under pauser i föreställningen.

Servering av alkoholdrycker från minibar på hotellrum får ske på hotell med serveringstillstånd. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, *Alkoholinspektionen* får meddela närmare bestämmelser om serveringen.

Serveringstillstånd kan meddelas för servering till allmänheten eller i förening, företag eller annat slutet sällskap. Tillstånd kan avse servering året runt *eller* årligen under en viss tidsperiod (*stadigvarande tillstånd*). *Tillstånd kan även avse* en enstaka tidsperiod eller ett enstaka tillfälle.

Stadigvarande tillstånd gäller tills vidare. Tillståndsmyndigheten får dock om det finns särskilda skäl begränsa tillståndets giltighet till viss tid.

Tillstånd för servering till allmänheten året runt eller årligen under viss tidsperiod får meddelas endast om serveringsstället har ett kök för allsidig matlagning och tillhandahåller lagad mat. Serveringsstället skall ha ett med hänsyn till omständigheterna tillräckligt antal sittplatser för gäster. *Serveringsstället skall även vara lämpligt för sitt ändamål ur brandsäkerhetssynpunkt.*

Servering av alkoholdrycker från minibar på hotellrum får ske på hotell med serveringstillstånd. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, *Statens folkhälsoinstitut* får meddela närmare bestämmelser om serveringen.

13 §

Ansökan om serveringstillstånd görs skriftligen hos kommunen.

Kommunen får ta ut avgift för prövningen enligt grunder som beslutas av kommunfullmäktige.

Kommunen får även ta ut avgift för tillsyn enligt 8 kap. av den som har serveringstillstånd.

Kommunen får även ta ut avgift för tillsyn enligt 8 kap. av den som har serveringstillstånd *och av den som bedriver anmälningspliktig servering av eller detaljhandel med öl.*

19 §

Kommunen skall återkalla serveringstillstånd om

1. det inte endast tillfälligt uppkommer sådana olägenheter som avses i 6 kap. 2 §,

2. tillståndshavaren inte följer de för servering eller serveringstillstånd gällande bestämmelserna i denna lag eller föreskrifter eller villkor meddelade med stöd av denna lag, *eller*

3. de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd enligt 7 och 8 §§ inte längre föreligger

1. *tillståndet inte längre utnyttjas,*

2. det inte endast tillfälligt uppkommer sådana olägenheter som avses i 6 kap. 2 §,

3. tillståndshavaren inte följer de för servering eller serveringstillstånd gällande bestämmelserna i denna lag eller föreskrifter eller villkor meddelade med stöd av denna lag,

4. de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd enligt 7 och 8 §§ inte längre föreligger, *eller*

5. *tillståndshavaren tillåter brottslig verksamhet på serveringsstället.*

21 §

Föranleder detaljhandel med eller servering av öl olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller följs inte bestämmelserna i denna lag, får kommunen förbjuda den som bedriver försäljningen att fortsätta verksamheten eller, om förbud får anses vara en alltför ingripande åtgärd, meddela honom varning.

Ett förbud enligt första stycket kan inskränkas till att gälla för vissa närmare angivna tider eller under vissa närmare angivna omständigheter. Förbud *gäller i sex månader, räknat från det att den som bedriver försäljningen fått del av beslutet.*

Ett förbud enligt första stycket kan inskränkas till att gälla för vissa närmare angivna tider eller under vissa närmare angivna omständigheter. Förbud *meddelas för en tid av sex månader eller, vid upprepad eller allvarlig försummelse, tolv månader räknat från det att den som bedriver försäljningen fått del av beslutet.*

Den kommun där försäljningsstället är beläget beslutar om ingripande enligt denna paragraf. Saknas fast försäljningsställe beslutar den kommun som avses i 12 § andra stycket.

2000/01:SoU19
Bilaga

8 kap.

2 §

På begäran av någon annan tillsynsmyndighet skall kommunen lämna de uppgifter som myndigheten behöver för sin tillsyn.

På begäran av någon annan tillsynsmyndighet skall kommunen lämna de uppgifter som myndigheten behöver för sin tillsyn. *Kommunen skall även på begäran av skattemyndighet eller Tullverket lämna de uppgifter som behövs för beskattning eller påförande av tull.*

Polismyndigheten skall underrätta andra tillsynsmyndigheter om förhållanden som är av betydelse för dessa myndigheters tillsyn.

Kronofogdemyndigheten skall underrätta vederbörande tillståndsmyndighet om en tillståndshavare brister i sina skyldigheter att erlagga skatter eller socialavgifter. På begäran av länsstyrelsen skall sådan underrättelse ges till denna.

På begäran av *tillståndsmyndighet eller länsstyrelse* skall skattemyndigheter och andra myndigheter som uppbär eller driver in skatter eller avgifter lämna uppgifter som *tillståndsmyndigheten eller länsstyrelsen* behöver för sin tillståndsprövning eller tillsyn.

På begäran av *en tillsynsmyndighet* skall *polismyndigheter samt skattemyndigheter* och andra myndigheter som uppbär eller driver in skatter eller avgifter lämna uppgifter som *tillsynsmyndigheten* behöver för sin tillståndsprövning eller tillsyn.

5 a §

Den som har tillstånd för servering av spritdrycker, vin eller starköl till allmänheten eller stadigvarande tillstånd för servering i slutet sällskap är skyldig att registrera all försäljning i kassaregister och att vid varje försäljning ta fram och erbjuda kunden ett av registret framställt kvitto. Tillståndsmyndigheten får medge undantag för servering inom ideella föreningar eller liknande slutna sällskap.

Kassaregister skall på ett tillförlitligt sätt visa alla transaktioner som gjorts. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om kassaregister.

9 kap.
2 §⁸

Alkoholinspektionens och kommunens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Det överklagade beslutet får inte ändras utan att den beslutande myndigheten har lämnats tillfälle att yttra sig.

Alkoholinspektionen respektive kommunen får överklaga domstolens beslut.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Bestämmelser om överklagande av beskattningsmyndighetens beslut finns i 35 § lagen (1994:1564) om alkoholskatt.

Statens folkhälsoinstitut eller en kommuns beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detsamma gäller beslut om rättelse enligt 28 § personuppgiftslagen (1998:204) och om information som skall lämnas enligt 26 § samma lag.

10 kap.

3 §

Är brott som anges i 1 eller 2 § grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningen har utgjort led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning.

Är brott som anges i 1 eller 2 § grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningen har utgjort led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning eller har varit inriktad mot ungdomar.

5 §

Den som innehar *spritdrycker, vin eller starköl* i uppenbart syfte att olovligen sälja dem döms för olovligt innehav av alkoholdrycker till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som innehar *alkoholdrycker* i uppenbart syfte att olovligen sälja dem döms för olovligt innehav av alkoholdrycker till böter eller fängelse i högst ett år.

6 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anskaffar alkoholdrycker åt annan i strid med 3 kap. 9 § döms för olovligt anskaffande av alkoholdrycker till böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst fyra år.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anskaffar, *överlämnar eller bjuder på* alkoholdrycker i strid med 3 kap. 9 § döms för olovligt anskaffande av alkoholdrycker till böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst fyra år.

⁸ Senaste lydelse 1999:1001. Ändringen innebär bl.a. att andra och fjärde styckena upphävs.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet säljer eller utlämnar alkoholdrycker i strid med 3 kap. 8 § till någon som inte har uppnått föreskriven ålder eller som är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel, eller vid partihandel underlåter att på sätt som föreskrivs i 4 kap. 7 § *första stycket* förvissa sig om att köparen har rätt att återförsälja eller inköpa varan, döms för olovlig dryckeshantering till böter eller fängelse i högst sex månader.

För olovlig dryckeshantering döms också den som försäljer öl i strid med förbud som meddelats enligt 7 kap. 21 § eller tillåter alkoholförtäring i strid med 6 kap. 9 §.

7 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet säljer eller utlämnar alkoholdrycker i strid med 3 kap. 8 § till någon som inte har uppnått föreskriven ålder eller som är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel, eller vid partihandel underlåter att på sätt som föreskrivs i 4 kap. 7 § förvissa sig om att köparen har rätt att återförsälja eller inköpa varan, döms för olovlig dryckeshantering till böter eller fängelse i högst sex månader.

12 kap.

Alkoholinspektionen skall för de ändamål som anges i 2 § föra ett register med hjälp av *automatisk databehandling*.

Registret får användas för

1. *handläggning av ärenden om tillstånd,*
2. *tillsyn över tillståndshavares verksamhet samt*
3. *uppföljning och utvärdering av lagens tillämpning samt framställning av statistik.*

Registret får innehålla uppgifter om

1. *den som har tillstånd,*
2. *den som har haft tillstånd,*
3. *den vars ansökan om tillstånd är föremål för prövning och*
4. *den som tidigare har ansökt om tillstånd men vars ansökan har avslagits, avvisats eller avskrivits.*

Regeringen får meddela föreskrifter om registrering av uppgifter i fråga om olika företrädare för en verksamhet.

1 §

Statens folkhälsoinstitut skall för de ändamål som anges i 2 § föra ett *centralt* register med hjälp av *automatiserad behandling*.

2 §

Registret får användas för *tillsyn, uppföljning och utvärdering av lagens tillämpning samt framställning av statistik.*

3 §

Registret får innehålla uppgifter om *dem som har tillstånd enligt denna lag samt om dem som har rätt att bedriva partihandel enligt 4 kap. 1 § första stycket.*

I registret får behandlas uppgifter om

1. *namn eller firma, person-, samordnings-, registrerings- eller organisationsnummer, adress och telefonnummer och*
2. *den verksamhet som tillståndet avser och om villkor som har meddelats för denna.*

5 §⁹

I registret får vidare anges tillståndsmyndighetens och domstols beslut i ärenden enligt lagen och de bestämmelser som har tillämpats.

Registret får också innehålla uppgift om tidpunkt för förhållanden som har registrerats och tekniska och administrativa uppgifter, om uppgifterna behövs för att tillgodose ändamålet med registret.

Riksskatteverket och skattemyndighet som anges i 8 kap. 1 a § andra stycket får för sin tillsyn enligt denna lag ha direktåtkomst till uppgifter om serveringstillstånd i registret.

6 §¹⁰

Registeruppgift som inte behövs för handläggning av ett ärende eller för tillsyn enligt lagen skall gallras under femte kalenderåret efter det att uppgiften registrerats.

Om tillstånd återkallas eller om sökt tillstånd vägras skall så snart beslutet vunnit laga kraft alla uppgifter utom sådana som avses i 4 § första stycket 1 och 6 samt 5 § gallras ur registret.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från gallring för att bevara ett urval av material för forskningens behov. Sådant material skall lämnas över till en arkivmyndighet.

Bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:204) om rättelse och skadestånd gäller även vid behandling av personuppgifter enligt denna lag.

2. Partihandelstillstånd, som före ikraftträdandet har meddelats annan än den som avses i 4 kap. 1 § första stycket i dess nya lydelse, skall efter ikraftträdandet fortfarande gälla, dock längst till utgången av år 2001. Härvid gäller 7 kap. 1 § tredje stycket och 4 § samt 8 kap. 1 § i paragrafens lydelse före ikraftträdandet. Tullverket får ha terminalåtkomst till uppgifter om sådana tillstånd i Alkoholinspektionens register.

2. Partihandelstillstånd, som före ikraftträdandet har meddelats annan än den som avses i 4 kap. 1 § första stycket i dess nya lydelse, skall efter ikraftträdandet fortfarande gälla, dock längst till utgången av år 2003. Härvid gäller 7 kap. 1 § tredje stycket och 4 § samt 8 kap. 1 § i paragrafens lydelse före ikraftträdandet. Tullverket får ha direktåtkomst till uppgifter om sådana tillstånd i Alkoholinspektionens register.

⁹ Ändringen innebär bl.a. att andra stycket upphävs.

¹⁰ Ändringen innebär bl.a. att andra och tredje styckena upphävs.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003 i fråga om 8 kap. 5 a § och i övrigt den 1 juli 2001.
 2. I fråga om uppgifter som fram till och med den 30 juni 2001 tillförts det register som avses i 12 kap. 1 § gäller äldre bestämmelser. Härvid skall vad som sägs om Alkoholinspektionen i stället avse Statens folkhälsoinstitut.
 3. Den som den 1 juli 2001 redan bedriver servering av eller detaljhandel med öl, skall senast den 1 januari 2002 göra sådan anmälan som avses i 5 kap. 6 § andra stycket eller 6 kap. 1 a § tredje stycket.

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	2
Motionerna	2
Motioner väckta med anledning av propositionen	2
Motioner väckta under allmänna motionstiden 2000	5
Ärendets beredning i utskottet	6
Utskottet	7
Propositionen i huvuddrag	7
Inriktningen på den svenska alkoholpolitiken m.m.....	8
Utskottets bedömning.....	13
Auktioner, provningar m.m. av alkoholdrycker.....	13
Utskottets bedömning.....	15
Lördagsöppet	16
Utskottets bedömning.....	19
Rätt att överklaga beslut.....	19
Utskottets bedömning.....	21
Serveringsbestämmelser	21
Serveringstider	21
Utskottets bedömning.....	23
Allsidig matlagning m.m.	24
Utskottets bedömning.....	26
Tillfälliga tillstånd.....	26
Utskottets bedömning.....	27
Lämplighetskravet m.m.	28
Utskottets bedömning.....	29
Anställd personal	30
Aktuellt.....	31
Utskottets bedömning.....	31
Representationsrätt för tillståndshavare	31
Utskottets bedömning.....	32
Restaurangrapporten	32
Utskottets bedömning.....	33
Tillsyn över folkölsförsäljningen	33
Utskottets bedömning.....	37
Vissa sanktioner och straffbestämmelser	38
Utskottets bedömning	39
Lagförslaget i övrigt.....	39
Alkoholfrågor i övrigt.....	39
Åldersgränser och detaljhandelsmonopolet.....	39
Utskottets bedömning	40
Alkoholreklam m.m.	41
Utskottets bedömning	42
Partihandel m.m.	43
Utskottets bedömning.....	44
Övriga frågor.....	44

Utskottets bedömning.....	45	2000/01:SoU19
Hemställan	45	
Reservationer	48	
Särskilt yttrande	61	
Allsidig matlagning.....	61	
I propositionen framlagda lagförslag.....	62	